

<p style="text-align: center;">De Duitsers bezetten Oostende</p> <p style="text-align: center;">1914</p> <p>Om 18.00 uur drumde een menigte¹ samen op de kade om zo vlug mogelijk aan boord te geraken van de boot die de bevolking zou komen redden. Een groot stoomschip kwam voor de haven te liggen en vanaf 22.00 uur liepen ook kleinere boten binnen om passagiers op te pikken. Het stoomschip kon niet aanmeren omdat er geen loods te vinden was. De Amerikaanse consul, de heer Batony², richtte zich als volgt tot de samengetroefte massa: "Er ligt hier een boot die jullie allemaal kan meenemen, maar die boot kan de haven niet binnen. Verschillende sloepen zullen de passagiers aan boord van het stoomschip brengen. Eerst zullen de gewonde militairen aan boord gaan, nadien de vijftien valide soldaten, gevolgd door de Engelse verpleegsters, de vrouwen en kinderen en tenslotte de mannen". Na verschillende keren heen en weer te zijn gevaren, moesten de sloepen ermee ophouden omdat het inschepen moeilijk verliep. Na 23.00 uur stopten ze het overzetten. De wachtenden werden steeds banger. Vrouwen met wenende kinderen, ouderen, gehandicapten en anderen, allen liepen heen en weer op zoek naar een plaatsje op de kade of onder de stapelplaats van de bagage om er de nacht door te brengen en te schuilen tegen de pletsende regen. Iedereen was die nacht erg angstig en de schrik voor zeppelins en Tauben liet de spanning nog oplopen.</p>	<p>woensdag 14 oktober VPTs 1</p>
<p>Het stoomschip dat voor de haven lag, lichtte 's nachts het anker. De kans om met een volgende boot Engeland te bereiken, was onbestaande. Om 7 uur was iedereen wakker. Op alle gezichten lag een gevoel van ongemak en angst. Kinderen riepen om eten maar de meeste mensen hadden niets. In de haven lag nog een zeilboot met / een rood kruis erop. Verder een postboot zonder stoomketels en drie kleine baggerschepen, eigendom van de firma Smis-Valcke. De baggeraars werden onder stoom gezet en klaargemaakt om met een aantal passagiers over te steken naar Folkestone. Sloepen die nog in de haven lagen, waren overladen met passagiers en bagage. Opeens ging het gerucht rond dat de Duitsers de stad aan het binnenkomen waren. Iedereen werd uiterst opgewonden en er ontstond een stormloop naar de baggerboten. De eigenaar kwam ter plaatse en zei dat het te laat was. En inderdaad, toen de laatste sloep met zo'n honderd passagiers aan boord de haven uitvoer, namen de Duitsers het schip onder vuur en verplichtten het rechtsomkeer te maken. Gelaten dropen de mensen af en keerden huiswaarts.</p> <p>Bij hun aankomst, namen de Duitsers een Belgisch soldaat met de fiets gevangen. Met de revolver op zijn borst gericht, brachten ze hem naar het Wapenplein waar ze hem vrijlieten nadat hij burgerkleden had aangetrokken. Er waren ook nog twee Britse soldaten in de stad. Toen ze hoorden dat de Duitsers waren aangekomen, gingen ze een winkel binnen op zoek naar burgerkleden. Later hoorde ik dat ze in Duinkerke waren geraakt.</p> <p>Op het ogenblik dat de Duitsers de stad binnenkwamen [<i>vanuit de richting van Blankenberge</i>], stond een Franse torpedoboot op het punt de haven binnen te varen. Iemand kon de bemanning verwittigen en de boot verliet op het laatste nippertje de haven.</p> <p>De Duitse ongewilde gasten waren niet talrijk, misschien een honderdtal, met aan hun hoofd maarschalk von der Goltz³, de (militaire) gouverneur van België. Ze namen onmiddellijk bezit van het stadhuis, het station, de post, enz. Von der Goltz had een</p>	<p>donderdag 15 oktober VPTs 2</p>

¹ SM spreekt van 5000 mensen.

² SM (in *De Plate*, 1990, p. 155) vermeldt dat Battony de zaakgelastigde van de Amerikaanse consul H.A. Johnson is die zijn standplaats in Gent had.

³ Wilhelm Leopold von der Goltz (1843-1916), Duits militair, hielp het Ottomaanse leger reorganiseren en kreeg er de rang van veldmaarschalk. Vandaar zijn bijnaam "*Pacha*". Hij was maar kort algemeen gouverneur in België en keerde in 1915 als raadgever van de sultan terug naar Turkije; zie *Deutsche Biografische Enzyklopädie*, Band 4, p. 92a.

<p>gesprek met de burgemeester. Samen vertrokken ze na de middag naar Brugge. De inhoud van de stadskas (7500 BEF) beschouwden de Duitsers als oorlogsbuit. De stad leek verlaten. Meer dan vier winkels op de tien en ook de privéwoningen waren dicht. Nagenoeg geen burgers op straat, slechts hier en daar een paard en een kar. 's Nachts geen licht in de straten, overal duister. / Oostende leek een stad waarover de dood haar mantel had uitgespreid.</p>	VPTs 3
<p>We waren erbij toen een groot contingent soldaten aankwam. Ze eisten alle resterende paarden en karren op, ook deze die ze onderweg tegenkwamen. Burgers en Duitsers plunderden een trein volgeladen met enorme hoeveelheden voedsel door de Britten achtergelaten.</p> <p>Vandaag geen boerenmarkt. Velen van hen die gisteren in de richting van Duinkerke vluchtten, probeerden vandaag al terug te keren. Maar in Nieuwpoort mochten ze de geallieerde linies niet oversteken.</p> <p>De Duitsers beginnen woningen open te breken en leeg te halen. Drankgelegenheden zitten vol soldaten die zich aan wijn en alcoholische dranken te buiten gaan. Om negen uur⁴ ziet men heel wat dronken soldaten met halfvolle flessen door de straten lopen. Ze zoeken ruzie met een aantal burgers en vallen vooral de dames lastig. De stad zit vol spionnen. Op straat en in publieke gelegenheden proberen ze gesprekken tussen inwoners af te luisteren. Op de zeepromenade is er heel wat beweging. Motor- en andere voertuigen rijden er heen en weer op de mooie betegeling. De officieren zijn blij met hun verblijf in België's belangrijkste vakantieoord aan zee.</p>	vrijdag 16 oktober
<p>We horen dat heel wat huizen werden opengebroken. Soldaten hebben winkels geplunderd en verhandelen de koopwaar tegen een spotprijs. De eigenaars zijn de stad ontvlucht. Soldaten overnachten in verlaten en ook in bewoonde huizen. In sommige woningen logeren er twee of drie militairen, in andere twintig of meer. Een officier en twee of drie mannen inspecteren de huizen en de officier schrijft met krijt op de voordeur hoeveel soldaten er kunnen logeren.</p> <p>Er wordt vandaag verteld dat de Duitsers gisteren zware verliezen / hebben geleden aan de IJzer [<i>Nieuwpoort, Westende, enz.</i>]⁵. In de verte horen we duidelijk het artilleriegeschut. De Duitsers zijn laaiend enthousiast en vertellen dat hun kameraden al in Parijs zijn en dat de Russen verslagen werden. Zwaar geschut staat opgesteld in Duitsland en Luik en daarmee zullen ze Londen bestoken. Met Kerstmis zullen ze terug thuis zijn in Berlijn.</p> <p>En nu eens iets helemaal anders.</p> <p>Een Duits soldaat was verbaasd dat de Belgische vlag wapperde aan de Franse openbare gebouwen. Toen we hem zegden dat hij niet in Frankrijk was maar in België, meer bepaald in Oostende, verstomde hij en begon te wenen.</p> <p>Massa's soldaten marcheerden vandaag door stad. Langs de zeepromenade en de Nieuwpoortsesteenweg trokken ze op naar Nieuwpoort.</p> <p>Om zes uur 's avonds ging de straatverlichting aan maar dan alleen op de straathoeken. De treinstations waren helder verlicht met elektrische lampen.</p>	zaterdag 17 oktober VPTs 4
<p>Al vroeg in de ochtend vertrokken lange konvoeien met munitie en zwaar geschut richting Nieuwpoort. Deze konvoeien deden denken aan een optocht met allerlei gespannen. De meeste wagens en paarden waren in Brugge, Gent of elders gestolen. Zelfs een Londense bus (M.E.T.)⁶ maakte er deel van uit.</p> <p>Auto's met hoge officieren reden richting Leffinge. Het lange konvoi dat richting Nieuwpoort trok, hield halt in Raversijde waar het kanongebulder duidelijk te horen was.</p> <p>'s Middags waren ook een aantal oorlogsschepen betrokken bij de slag van Nieuwpoort. In Raversijde kon je de granaten zien ontploffen in de lucht. Richting</p>	zondag 18 oktober SMDg 1920/01/16 SMDP 1990/42 ELLE 72 CASTE 23

⁴ 21 uur was de sluitingstijd ingesteld tijdens de weken vóór de bezetting.

⁵ Voor de IJzerslag vanuit Duits oogpunt, zie bv. VON GOTTBURG (O.), *Als adjutant durch Frankreich und Belgien*. Berlin, 1915.

⁶ *Metropolitan Electric Tramways*

<p>Leffinge, maar meer naar het zuiden, stond een dorp in brand (Sint-Pieters-Kapelle?). Officieren te paard reden kriskras door de velden. Om vijf uur kwamen de eerste gewonde Duitsers toe opmekeargestapeld op wagens. / Een tram geladen met zes pontons vertrok vandaag naar Nieuwpoort. Terwijl het krijsgebeuren daar aan de gang was, vlogen drie piloten voortdurend over het slagveld. Op de dijk sloegen officieren met veldkijkers het Frans-Engels eskader gade. Het was hen aan te zien dat ze niet gelukkig waren met het verloop van de militaire operaties, men kon gemakkelijk zien dat ze in nesten zaten.</p> <p>Een aantal gewonde burgers uit de omliggende dorpen werden naar Oostende overgebracht. Zwaar gewonde mannen en vrouwen werden opgenomen in de verschillende noodhospitalen.</p>	VPTs 5
<p>Van bij het kriecken van de dag tot diep in de nacht, brulde de artillerie onophoudelijk. Van beide kanten moeten de aanvallen verschrikkelijk geweest zijn want er werden talrijke gewonden naar Oostende gebracht.</p> <p>Langs de promenade tussen het Kursaal en de pier mag niemand meer wandelen. De Duitsers hebben het Kursaal bezet en dat baart de Oostendenaars grote zorgen. Tijdens het zomerseizoen is het de voornaamste bron van inkomsten voor de stad. Vanaf de Koninklijke Chalet mogen de Oostendenaars het strand op. Elke dag staat er een grote menigte de slagschepen te observeren die een hagel van kogels op het land afvuren. Omdat we niet verder mogen dan Middelkerke, kunnen we jammer genoeg de impact ervan niet inschatten.</p> <p>Wat betreft de Britten, werd vandaag de volgende mededeling gepubliceerd:</p> <p style="text-align: center;">Stad Oostende - Bericht voor de Britten in Oostende⁷ Oberstleutnant von Stutterheim, Militair Commandant van Oostende, schrijft met het volgende: Gelieve de Britse onderdanen zich te laten kenbaar maken bij mijn diensten gevestigd in het Splendid Hotel aan de Koningsstraat. Elke Brit die na 21 dezer zich nog in Oostende bevindt zonder op mijn oproep te zijn ingegaan, zal vervolgd worden volgens de krijgswet. Oostende, 19 oktober 1914.</p> <p style="text-align: right;">De Burgemeester, Liebaert. /</p> <p>We vernamen dat de Amerikaanse consul in Oostende tussenkwam en de Britse onderdanen onder zijn bescherming nam zodat ze niet lastig werden gevallen. Er werd nog een ander bericht gepubliceerd dat de bevolking verbodt contacten te onderhouden met het leger (geallieerde strijdkrachten).</p> <p>'s Avonds beschoten de soldaten de lichtboei met hun geweren. Ze wilden het licht doven maar durfden de haven niet buiten te varen op de baggeraars toen de boten in de buurt aan het werk waren⁸. Het was grappig om zien hoe het licht eerst uitging en na enkele seconden weer aanflapte, alsof het de Duitsers voor de gek hield. Omstaanders vertelden me dat ze in lachen uitbarstten toen de soldaten beschaamd afdropen.</p>	<p>maandag 19 oktober</p> <p>VPTs 6</p>
<p>Vandaag arriveerde de <i>Landwehr</i> of de <i>Landsturm</i>. Om 10 uur hoorden we tromgeroffel en fiffers. Zo'n 1500 Duitse mariniers marcheerden door de Kapellestraat naar het Wapenplein. Het zijn flinke soldaten maar de vier kanonnen die ze bijhadden, waren precies speelgoed uit de bazar. Iedereen vroeg zich af of het daarmee was dat ze de zo lastige Britse en Franse vloot tot zinken zouden brengen. Ze hadden ook nog een achttal machinegeweren mee voortgetrokken door ezels. De</p>	dinsdag 20 oktober

⁷ In het Engels in VPTs. Nederlandse tekst uit ELLE, p. 68.

⁸ Blijkbaar zijn hier woorden weggevalen. De hele zin ontbreekt trouwens in het Ms. Volgens SM en ELLE geraakte de "zuigboot" van de firma Smis niet uit de haven omdat er een probleem was met de schroef.

<p>soldaten werden ingekwartierd in de schouwburg, in het kursaal [<i>en in andere openbare gebouwen</i>]. Nog diezelfde avond hebben ze de wijnkelder van schouwburg en kursaal opengebroken en heel wat flessen leeggedronken.</p> <p>[<i>Vandaag</i>] werd de verkoop van alcoholische dranken verboden en mag niemand nog buiten na 21 uur.</p> <p>De burgemeester riep het schorremorrie op om de goederen en het voedsel die het uit gesloten huizen in de buurt van Oostende had ontvreemd, terug te brengen.</p> <p>De beschieting van op oorlogsschepen duurde de hele dag verder.</p>	
<p>Vroeg in de morgen zagen we een lange tram geladen met munitie terugkeren uit / Nieuwpoort. De oorlogsschepen schoten de hele dag zonder ophouden.</p> <p>Het Duits uur werd ingevoerd (één uur later dan GMT).</p> <p>Samenscholing van meer dan vijf personen is verboden en de Belgische driekleur moet overal worden verwijderd. Er komen geen Duitse vlaggen in de plaats. Het opperbevel dat eerst bij Oberstleutnant von Stutterheim berustte, is nu in handen van Herr Tägert, een marinecommandant.</p> <p>Vandaag lag het er dubbel en dik op dat dezelfde transporten van munitie en kanonnen tweekeer door dezelfde straten trokken. De bedoeling was overduidelijk ons te overbluffen met hun vuurkracht en hun overvloed aan materiaal en manschappen. Ze pasten ook dezelfde truc toe met de infanterie en andere regimenten.</p> <p>Er werden enorme hoeveelheden voedsel opgeëist en de enkele slaggers die waren achtergebleven, wisten niet wat eerst gedaan. De burgemeester liet schepen De Vriese in Brugge een afspraak maken om daar bij generaal von Besel⁹ protest tegen aan te tekenen.</p> <p>Talrijke gewonde soldaten werden vandaag met wagens naar Oostende vervoerd, wat voor de gekwetsten bijzonder oncomfortabel was. Graaf von Schwerin die in het lazaret van <i>Hotel des Thermes</i> overleed, werd op het domein van het Militair Hospitaal begraven.</p> <p>De Duitsers gebruikten de drie baggerboten van de firma Smis-Valcke om de sluispoorten van het grote dok te blokkeren. Zo wilden ze beletten dat de geallieerde troepen die ze uit Oostende hadden verdreven, via de zee zouden terugkomen.</p> <p>Inwoners hebben ook de indruk dat de Duitsers tijdens de nacht verdachte werkzaamheden hebben uitgevoerd.</p>	<p>woensdag 21 oktober VPTs 7</p>
<p>Het kanongebulder duurde de hele nacht en was er de oorzaak van dat de inwoners onbehaaglijk in hun bed lagen. Telkens een kanonschot afging, trilden deuren en ramen. / Luitenant-ter-Zee Tägert werd militair bevelhebber van de Plaats Oostende. Hij nam zijn intrek in <i>Hotel du Littoral</i> van waaruit hij de schitterende operaties van de [geallieerde] vloot kon volgen terwijl zijn eigen oorlogsschepen blonken door afwezigheid. Vanaf het <i>Hotel du Littoral</i> werd een telefoondraad getrokken langs de promenade, door de Kapellestraat tot aan het treinstation, de Telegraaf en de kazerne.</p> <p>Op de Groentenmarkt bewaakten drie marinesoldaten een machinegeweer.</p> <p>Tegen de middag zagen we voor het eerst enkele Oostenrijkse soldaten. Ze vertrokken nog dezelfde dag. Van 's middags tot 18 uur was het gebrul van de kanonnen angstaanjagend. Het gerucht deed de ronde dat het gevecht volop aan de gang was in de buurt van Leffinge (op 4 of 5 mijl afstand van Oostende). Om 18 uur verminderde het lawaai en we kregen de indruk dat het zich verplaatste in zuidelijke richting.</p> <p>Vandaag werd het de moedige Oostendse bevolking wat te veel. Het drong hier door dat Oostende weleens hetzelfde lot zou kunnen beschoren zijn als de zustersteden Mechelen en Leuven. Vandaar dat sommige inwoners de stad verlieten en met de</p>	<p>donderdag 22 oktober VPTs 8</p>

⁹ Hans Von Beseler. Zie http://www.forumeerstewereldoorlog.nl/wiki/index.php/Hans_von_Beseler

tram of met de wagen naar Knokke trokken.	
<p>Het bombarderen duurde nog de hele nacht, weliswaar minder intens. In de loop van de voormiddag werd het opnieuw heviger en na de middag echt angstaanjagend. Huizen, deuren, ramen en zelfs de bodem daverde. Het waren opnieuw de pantserschepen die de dans leidden.</p> <p>In de voormiddag waren we getuige van de aankomst van zwaar marine geschut voortgetrokken door stoomwalsen. Ze reden richting Nieuwpoort. Vluchtelingen uit Westende en Lombardzijde vertelden dat alles daar kapot was geschoten.</p> <p>Rond half twee hoorden we een ontploffing zoals we nooit eerder hadden gehoord, een tweede, derde ... een zevende. We dachten dat het gedaan was met Oostende. Wat was er gebeurd? /</p> <p>Een Engelse of Franse torpedojager stevende vanuit het Noorden in de richting van de lichtboei dicht bij de promenade. Dadelijk trad een machinegeweer in actie tegen de torpedojager die terugschoot met een hagel van granaten. Sommige sloegen in in het Hotel Majestic waar heel wat Duitse officieren aan tafel zaten. Een of twee werden gedood en twee andere gewond. Er was niet zoveel schade aan het hotel maar het huis ernaast en een hotel aan de Van Iseghemlaan werden zwaar getroffen¹⁰. Aan de overkant van de haven werd een huis door een granaat getroffen en op het vliegveld verloren twee soldaten het leven.</p> <p>Om één uur 's nachts stond het <i>Hotel des Bains</i> in Mariakerke in lichtelaaie. Officieren die daar logeerden staken per ongeluk het gebouw in brand. Twee verdiepingen gingen volledig in de vlammen op.</p> <p>Na de middag zagen we een kabelballon hangen boven Middelkerke. Het luchtschip zond signalen uit naar de kruisers waardoor deze hun geschut met precisie konden richten op doelwitten aan land.</p> <p>Rond 18.00 uur kwam een officier naar het stadhuis voor een onderhoud met de burgemeester. In naam van de Duitse Kommandantur vorderde hij de volgende goederen op, zo niet een oorlogsbelasting van gelijke waarde:</p> <p>36 000 flessen wijn 220 000 sigaren 220 000 sigaretten 40 000 broden</p> <p>Dit alles¹¹ moest de volgende dag worden geleverd.</p> <p>Heden is het triestig voor elke Belg die in Oostende woont. We hebben geen enkele mogelijkheid tot contact met andere landen en ook de verbindingen met het binnenland zijn verbroken. We hebben niets te verwachten zolang de Duitsers hier zijn. Levensmiddelen hebben ze niet mee. Integendeel, al wat ze bij ons vinden, pakken ze af.</p> <p>De bakkers mochten dus de handen uit de mouwen steken en de burgemeester vroeg de wijn- en tabakshandelaars te leveren / wat ze konden.</p> <p>De militaire overheid plakte vandaag drie berichten aan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Iedereen die wapens bezat, moest ze binnen de 24 uur inleveren. 2. Alle Engelsen moesten de volgende dag met de tram naar Holland vertrekken. 3. Elk raam dat uitgaf op de zee moest 's nachts worden verduisterd. Torens mochten niet verlicht worden. <p>Ondanks de tussenkomst van de Amerikaanse consul, werden de Engelse onderdanen verplicht de stad te verlaten.</p>	<p>vrijdag 23 oktober</p> <p>VPTs 9</p> <p>VPTs 10</p>
Vandaag moest aan de oorlogsbelasting worden voldaan. De bakkers werkten de hele dag en de hele nacht maar, hoe gedreven ze ook waren, meer dan 16 000 broden konden ze niet afleveren. Veel bakkers waren immers op de vlucht en meel was nauwelijks te vinden.	zaterdag 24 oktober

¹⁰ Zie het getuigenrelaas van Sven Hedin in *De Plate*, jaargang 42, nummer 10 (oktober 2014), p. 228-242.

¹¹ Volgens SM (*De Plate*, 1990, p. 155) kwamen daarop nog 12 000 flessen champagne, 5000 flessen cognac en 500 verrekijkers.

<p>Er werden 260 000 sigaren verzameld, 40 000 meer dan opgeëist, als compensatie voor het tekort aan sigaretten.</p> <p>Om 36 000 flessen wijn samen te brengen, was een hele dag nodig geweest. Het was hartverscheurend om zien hoe die ingezamelde goederen met wagens werden weggebracht.</p> <p>Tegen de middag waren we getuige van een ander schrijnend konvooi. Het bestond uit honderden gebleeserden onder wie zes moedige Belgische soldaten die ons vertelden dat ze in de buurt van Diksmuide¹² waren verwond.</p> <p>Vandaag hoorden we nauwelijks de kanonnen. Veel Duitsers die naar het front vertrokken, waren boven hun theewater. De 36 000 flessen hadden dus al hun weg gevonden! De soldaten kregen de tranen in de ogen als ze over hun familie spraken. Sommigen gaven hun adres en foto's en vroegen aan Oostendenaars om naar hun familie te schrijven. Allen waren overtuigd dat ze de dood tegemoet gingen.</p> <p>De beschieting van de torpedojager gisteren had als gevolg dat alle officieren en particulieren van de hotels aan de promenade verhuisden naar het centrum van de stad waar het gevaar minder groot is.</p> <p>Vandaag werd het volgende aangeplakt:</p> <p style="text-align: center;">BERICHT¹³</p> <p>Het beschieten van Engelsche hotels en van Engelsche onderdanen op de Belgische kust legt me de menselijke plicht op, tot bescherming van de hier verblijvende Britsche onderdanen, de noodige veiligheidsmaatregelen te nemen. Ik beveel dus dat alle Engelsche onderdanen in Oostende en in de aanpalende kustplaatsen ten spoedigste deze plaatsen te verlaten; zij moeten zich plaatsgewijze verzamelen en zullen onder zeker geleide naar de Hollandse grens overgebracht worden. Ik moet er van af zien, gelijk welke verantwoording te nemen voor de ellende, welke de nuttelooze Engelsche beschieting op die wijze over de tot nu toe onder Duitse bescherming staande vrouwen en kinderen brengt. De afdeelingkommandanten moeten daarvoor zorg dragen dat de uitwijkende personen met alle zorg uit het door de Engelsche schepen gevaarvol bereik verwijderd worden..</p> <p style="text-align: right;">Oostende, den 23 Oktober 1914. von Schröder, admiraal.</p> <p>Die mededeling is één van de beste staaltjes van Duitse opvoeding. Ze spreken van bescherming en van menselijkheid en zijn zelf oorzaak van de beschietingen. Geen enkel Engels hotel of Engelse onderdaan werd getroffen! We mogen gerust zeggen dat het hierboven bericht een "tissu de mensonges et d'hypocrisie" is. /</p>	
<p>Daar het vandaag zondag is, gingen de gelovigen in de voormiddag naar de kerk. Alles verliep in stilte, geen klokken, geen orgelspel. Het verdriet stond te lezen op de gezichten en de lippen prevelden vurige gebeden om verlossing van het Duitse juk. In de voormiddag hoorden we nauwelijks schieten en hadden we de indruk dat het strijdtoneel zich in zuidelijke richting aan het verleggen was.</p> <p>Bij het Museum Stracké op Mariakerke hebben de Duitsers een batterij kanonnen opgesteld. Ook op de promenade plaatsten ze kanonnen in diepe loopgraven. De Amerikaanse consul kwam tussen beiden en de kanonnen werden afgevoerd. Om 11 uur gaf de harmonie van de marine een concert op het Wapenplein. Er waren slechts</p>	<p>zondag 25 oktober VPTs 11</p>

¹² Ms: Pervijze.

¹³ In het Frans in de tekst van VP. Tussengevoegd op een niet genummerd blad. Nederlandse tekst uit ELLE, p. 79.

<p>enkele aanwezigen, meestal kinderen en soldaten. Na het eten marcheerden een veertigtal Franse krijgsgevangenen door de straten. Vele omstaanders staken hen sigaretten en snoep toe maar ze mochten met niemand praten. Om 14 uur waren heel wat inwoners op de been. Ze profiteerden van het zacht weer om te zien wat er in stad aan de gang was. Om 20 uur waren de straten geveegd. Het artilleriegeschut hernam en verhevigde nog tussen 21 en 23 uur. Ondertussen ging het aan het stortregenen. De bevoorrading van de Duitse troepen in Oostende is als volgt georganiseerd. Dagelijks vaardigt elke compagnie of brigade een sergeant naar het rekwisitiebureau in het stadhuis af met een bon voor de opeising van proviand en goederen. De voeding voor de soldaten bestaat uit vlees, aardappelen, brood, worst, groenten, koffie, fijne erwten of bonen, ham en andere fijne voedingswaren. Officieren dineren in een groot restaurant waar ze met een bon alles krijgen wat ze verlangen. De goederen worden door de stadsbeambte / aan de sergeant overhandigd samen met de factuur van de burgemeester waaraan de bon wordt gehecht. Indien de Duitsers laarzen, kleren of andere zaken willen, geven ze gewoon een bon af aan de handelaar en klaar is kees. Als ze een pint bier gaan drinken of chocolade of snoep kopen, betalen ze cash. Maar zodra het om kostbare waren gaat, leveren ze een bon af. Dat spelletje duurt nu al tien dagen en er waren al heel wat misbruiken. Dat kan zo geen tien dagen meer doorgaan want de voorraden zijn bijna op en alle verbindingen met Oostende zijn onderbroken. De toekomst lijkt een hemel met zwarte onweerswolken.</p>	VPTs 12
<p>Voor de middag hoorden we nauwelijks kanonnen. Rond negen uur werd op de A. Pieterslaan, ter hoogte van de Sint-Jozefskerk, een Duitse cyclist gegrepen door een motorvoertuig van officieren. Van de fiets bleven enkel brokstukken over en de cyclist werd zwaar gewond naar het <i>Hotel des Thermes</i> overgebracht waar hij een half uur later overleed¹⁴. Om 10 uur werden over de weg vanuit Nieuwpoort vier pontons aangevoerd. Ze waren doorzefd van de kogels. We veronderstellen dat het de resten zijn van de zes pontons die we zondagnamiddag de 18de zagen vertrekken. Vandaag werd aan stad een nieuwe oorlogsbelasting opgelegd. Ze bestond uit 10 000 pakken tabak, 50 000 sigaren, 36 000 flessen wijn en 10 000 pakjes sigaretten. Er werd ook een Duits politieofficier aangesteld. Zijn eerste taak bestond erin bij het gemeentebestuur een lijst op te vragen van de vreemdelingen, de genaturaliseerde inwoners en de Duitse eigendommen in de stad. De Plaatscommandant Herr Tägert werd vervangen door Herr von Bernuth die het volgend bericht in drie talen liet aanplakken</p> <p style="text-align: center;">Stad Oostende Order van de plaatscommandant¹⁵</p> <p>1. Boeren uit de omgeving van Oostende mogen / wekelijks op maandag en donderdag hun groenten naar de markt van Oostende brengen. Ze dienen vergezeld te zijn van hun burgemeester en moeten uiterlijk om 13 uur Duitse tijd de stad verlaten hebben.</p> <p>2. Alle opeisingen door de Duitse troepen moeten worden gevisieerd door de plaatscommandant. De bonnen moeten de stempel dragen van het Eerste Regiment van de Zee-artillerie.</p> <p>3. Er worden geen pasjes [om de stad in en uit te gaan] meer verleend aan</p>	<p>maandag 26 oktober</p> <p>VPTs 13</p>

¹⁴ Volgens SM (*De Plate*, 1990, p. 236) overleed hij ter plaatse.

¹⁵ In het Engels samengevat door VP. Voor de volledige tekst, zie ELLE, p. 90-91.

<p>de inwoners.</p> <p>4. Officieren krijgen kost en inwoon ten laste van de stad. Zij die ingekwartierd zijn bij bewoners, dienen hun maaltijden in een hotel nemen. Ze mogen dezelfde hoeveelheden drank en sigaren krijgen als gebruikelijk is in Duitse (officieren)casino's¹⁶.</p> <p>De plaatscommandant van Oostende die de bonnen moet viseren, tekent alles wat men hem voorlegt, zelfs voor zaken die geen enkel nut hebben als violen en muziekinstrumenten.</p> <p>Na de middag ontploften verschillende zeemijnen op drie à vierhonderd meter van het strand. Het water werd tot op grote hoogte de lucht in geslingerd en deed ons denken aan zuilen. Het spektakel ging gepaard met een reeks luide ontploffingen. Het geschut dat de Duitsers van de promenade hadden verwijderd, plaatsten ze op de oosteroever van de haven. Om 17u00 Duitse tijd gaven de zeesoldaten opnieuw een concert met het gebrul van de kanonnen op de achtergrond.</p>	
<p>Van vroeg in de ochtend liet een artilleriebatterij opgesteld in Raversijde haar oorverdovend gedonder horen. Het schieten stopte om 9 uur en het werd toen uitzonderlijk stil. Iedereen dacht dat er iets heel ergs was gebeurd want er waren zo goed als geen Duitsers meer te zien in stad. De meeste straten lagen er helemaal verlaten bij. Rondolende honden, door hun weggevluchte baasjes achtergelaten, waren de enige levende wezens die men kon bespeuren in de straten./</p> <p>Op het kruispunt van Petit Paris staat elke dag een grote menigte de lange munitietransporten en <i>[het vervoer van gewonden]</i> te volgen die op en af trekken naar het front. Het samenscholingsverbod van vijf of meer personen wordt dus niet gerespecteerd en de Duitsers zijn de eersten om het niet te bemerken.</p> <p>Vandaag was een eerder erg vervelende dag.</p>	<p>dinsdag 27 oktober</p> <p>VPTs 14</p>
<p>We hoorden langdurig de kanonnen vanuit Westende. Omdat niemand nog op de promenade mag, konden we onmogelijk zien of de oorlogsschepen nog aan de gevechten deelnamen. Hoe dan ook, het kanongebulder was onvoldoende hevig om eruit af te leiden dat de kruisers nog altijd de geallieerde troepen ondersteunden.</p> <p>Vandaag hoorden we dat er officieren zijn die op één dag meer dan 40 frank uitgeven. De situatie verergert nog, vooral sinds eenheden die in de onmiddellijke nabijheid van Oostende gelegerd zijn, zich ook bij ons komen bedienen en bevoorraden.</p> <p>Al drie of vier dagen is hier geen koffie, suiker en chocolade meer te krijgen. Aan kalfs- en varkensvlees en aan zoveel andere noodzakelijke dingen is er een tekort.</p> <p>Om 17.00 uur gaven de mariniers alweer een concert op het Wapenplein. Het succes bij de Oostendse bevolking blijft uit want hier houdt men niet van Duitse muziek en onze ongewenste gasten kunnen dit duidelijk merken.</p> <p>Het volgende werd vandaag bekend gemaakt:</p> <p style="text-align: center;">Stad Oostende. Ter kennisgeving¹⁷.</p> <p>Er zijn redenen om aan te nemen dat Belgische militairen in burger zich ophouden in stad. Die individuen moeten zich tijdens de eerste week van november aanbieden bij het hoofd van de militaire politie, in het bureel van het Plaatscommando.</p> <p>Wie zich niet schikt, zal worden beschouwd als spion en vervolgd conform de krijgswetten.</p>	<p>woensdag 28 oktober</p>

¹⁶ Mess voor officieren.

¹⁷ In het Engels bij VP. SM (*De Plate*, 1990, p. 305) vat het bericht samen.

<p style="text-align: center;">Oostende, 28 oktober 1914. Von Bernuth, Obertsleutnant - plaatscommandant /</p>	
<p>Vandaag kwamen heel wat soldaten terug van het front. Ze trokken van West naar Oost door de stad en verdwenen in de richting van Zeebrugge. Ze zagen er uitgeput en neerslachtig uit. Ze hadden veel kanonnen en machinegeweren mee. Niet ver van de plaats waar drie zware kanonnen zijn opgesteld, werden ter hoogte van de Boekareststraat diepe putten uitgegraven. We veronderstellen dat die kanonnen daar geplaatst zijn om de ingang van de haven te verdedigen. Alle bewoners van de promenade moeten vandaag hun woning verlaten en de sleutel afgeven bij de Kommandantur.</p> <p>Dokwerkers zeggen dat er verschillende mijnen in de haven en bij de ontschepingskaai liggen.</p> <p>In de loop van de namiddag werd een heel zwaar kanon dat beschadigd leek, naar Oostende teruggebracht.</p> <p>Sedert gisteren zijn de voedselopeisingen in aanzienlijke mate verminderd. Maar vandaag vroegen ze in totaal alweer 50 000 sigaren.</p> <p>Hierna volgt de volledige tekst van de waarschuwing¹⁸ die vandaag kenbaar werd gemaakt. Waarschuwingen worden in het Duits, het Nederlands en het Frans meegedeeld.</p> <p style="text-align: center;">STAD OOSTENDE DRINGENDE WAARSCHUWING</p> <p>Van Oostende uit worden inlichtingen verschaft aan de vijanden van het Duitse Rijk. Degene, die plichtig zal bevonden worden verraderlijke onderhandelingen tot nadeel onzer troepen onderhouden te hebben, deel genomen te hebben aan soortgelijke onderhandelingen of die er enkel kennis van zou gekregen hebben en die mij daarvan niet seffens zou verwittigd hebben, zal volgens het krijgsgerecht veroordeeld worden met inbeslagneming zijner goederen. Daarenboven zal de Stad verantwoordelijk gemaakt worden voor elke dusdanige gebeurtenis, en zal er haar eene zware oorlogsbelasting opgelegd worden.</p> <p>Zooals dit reeds ruchtbaar gemaakt werd, zijn de samenscholingen van meer dan vijf personen verboden. Wapens en geschutvoorraad moeten ingeleverd worden. Degenen, die er heden nog in bezit hebben, mogen die seffens afgeven in het bureel van den plaatscommandant.</p> <p>Zoodoende zullen zij strenge straffen ontgaan, die degenen zullen treffen, die aan dit bevel niet zullen gehoorzaamd hebben. De huizen, in dewelke er vijandelijke daden tegen de Duitse troepen gepleegd worden, zullen door het vuur vernietigd worden. Na acht uur (Duitsche tijd) mag geen venster meer verlicht worden.</p> <p>Inwoners van Oostende, opgepast. Iedereen zal wel doen, in den huidigen tijd, stil in huis te blijven, het oponthoud op straat zooveel mogelijk te vermijden en zich streng te onthouden van alle verdachte handeling.</p> <p>Oostende, den 29 Oktober 1914.</p> <p style="text-align: center;">Von Bernuth, Obertsleutnant - plaatscommandant /</p>	<p>donderdag 29 oktober VPTs 15</p>
<p>Vroeg in de ochtend hoorden we zwaar artilleriegeschut. Later vernamen we van enkele vluchtelingen uit de omgeving van Leffinge dat in de voormiddag een hevig gevecht aan de gang was aan de Leffingebrug.</p>	<p>vrijdag 30 oktober VPTs 16</p>

¹⁸ De originele gedrukte Franse tekst is bijgevoegd. We nemen de Nederlandse tekst over uit ELLE (p. 85) en uit SM in *De Plate* (1990, p. 348).

<p>Tegen de middag vertrokken talrijke wagens geladen met houten planken van Oostende naar Nieuwpoort.</p> <p>Vandaag zagen we nauwelijks soldaten. De Landsturm telt nu zo'n 150 man¹⁹ wat niet belet dat vandaag 40 000 flessen wijn werden opgeëist. Eén van hun sergeanten wist te vertellen dat al die wijn naar het front wordt gebracht om hun soldaten op krachten te brengen. We vermoeden dat het eerder is om ze dronken te maken zodat ze hen als wolven kunnen uitsturen tegen onze mannen. Onze soldaten willen niet met wijn worden opgepept, ze vinden hun moed in het feit dat ze een edele zaak verdedigen. Ze vechten voor Koning en Vaderland. Omdat ze weten dat er maar een smalle strook onbezet grondgebied overblijft, verdedigen ze het met zo'n kracht en zo moedig²⁰.</p> <p>Om 17 uur verzorgden de marinesoldaten die verzot zijn op muziek, alweer een concert [<i>ter ere van hun componisten van wie ze de meesterwerken uitvoeren</i>].</p> <p>In de loop van de namiddag werden ontelbare gewonden naar Oostende overgebracht. De meeste lichtgewonden werden met de trein naar Brugge doorgestuurd. De anderen werden opgenomen in het Militair Hospitaal of in de verschillende veldhospitalen.</p> <p>In de duinen naast het Militair Hospitaal werd een soort kerkhof ingericht. Daar rusten nu al een vijftigtal militairen²¹. Arme sukkelaars, ik heb medelijden met jullie net als met onze eigen soldaten. Jullie werden verplicht de gulzigheid te verzadigen van jullie Krijgshoer, de Keizer, die niet geeft om een mensenleven.</p>	
<p>Vandaag was het eerder een verhuisdag want er werd van alles ingepakt en op vierwielige / wagens geladen. Wat zal er gebeuren? Zijn de Duitsers van plan om ons vaarwel te zeggen? Zijn ze er ondertussen al van overtuigd dat de IJzer, zoals het Nederlands woord "ijzer", een oninneeembaar obstakel vormt?</p> <p>Wat er ook staat te gebeuren, we zouden het liefst ze zo vlug mogelijk zien opstappen en de geallieerde troepen verwelkomen.</p> <p>Na de middag zagen we boven de stad twee Duitse vliegtuigen, een Taube en een dubbeldekker. Ogenblikkelijk zagen we dat er iets vanuit de Taube naar beneden kwam terwijl de piloot een lichtkogel afschoot. Wat naar beneden kwam, bleek één van de wielen van het toestel te zijn en de lichtkogel was een noodsignaal. En inderdaad, even later hoorden we dat de Taube was neergestort in het vroeger Napoleon Dok. We weten niet wat er met de inzittenden is gebeurd, maar ze moeten er op zijn minst erg aan toe zijn.</p>	<p>zaterdag 31 oktober VPTs 17</p>
<p>Vandaag is het Allerheiligen en het is al een halve maand geleden dat we de Duitsers in de stad zagen arriveren. Oorlog of niet, de gewone Oostendenaars trokken traditioneel met hun zondagse kleren naar het kerkhof. De soldaten waren uitgelaten omdat ze zoveel mensen tegenkwamen en heel wat onder hen liepen met de menigte mee tot aan het kerkhof. Daar waar de vijf rijkswachters die in het begin van de oorlog sneuvelde, begraven liggen, zagen we talrijke kerkhofbezoekers een blijk van genegenheid geven. Wat verderop liggen één officier en vijf Duitse burgers begraven. Boven de hoofden van de kerkhofgangers vlogen voortdurend twee vliegtuigen en de artillerie schoot hevig vanuit de richting van Slijpe en Zevekote.</p> <p>Vandaag spelen de Duitsers geen orkestmuziek, uit respect voor hun gesneuvelde kameraden.</p>	<p>zondag 1 november</p>
<p>Vandaag vernamen we dat de Oostendse geneesheer Reynaerts²² / werd opgepakt. Terwijl hij gisteren een Nederlands dagblad aan het lezen was, dreef hij in een aantal uitspraken de spot met de Duitsers. Hij werd in verzekerde bewaring opgesloten in het stadhuis. De burgemeester kwam tussen voor hem maar tot nu toe helaas zonder</p>	<p>maandag 2 november VPTs 18</p>

¹⁹ Ms: "The Landsturm too is only more represented by a few people but ..."

²⁰ Ms: "... that they are fighting with such a splendour in the battle which is engaged near Ostend".

²¹ Ms: "a fifty soldiers officers and [onleesbaar] are there sleeping the last sleep".

²² Volgens *La Saison d'Ostende* van 11 april 1914 woonde dokter Reynaerts aan de Nieuwpoortsesteenweg 28. Volgens ELLE zou hij gezegd hebben dat de Duitse kranten liegen.

<p>enig resultaat. Na de middag hield een protestants predikant een sermoen in de decanale Sint-Petrus- en Pauluskerk. Naast enkele nieuwsgierige burgers, werd de plechtigheid druk bijgewoond door militairen. Vandaag werd volgend bericht verspreid²³:</p> <p style="text-align: center;">Stad Oostende - Waarschuwing aan de bevolking</p> <p>Deze laatste dagen hebben artilleriegevechten plaats gehad op het gedeelte der kust ten westen van Oostende. Tot nu toe heeft zich de gevaarlijke strook nog niet tot het grondgebied onzer stad uitgestrekt, en ofschoon zulks in het vervolg zich waarschijnlijk niet zal voordoen, is het nochtans mogelijk dat dit gebeure. Om die redenen meen ik dat het mijn plicht is aan het publiek de maatregelen te doen kennen die het geraadzaam is desnoods te nemen, om het gevaar voor personen en de schade aan de eigendommen te voorkomen. Hier volgen deze maatregelen:</p> <p style="padding-left: 40px;">De vensters en deuren der huizen moeten gesloten worden. Op elk verdiep moet water en zand gereed gehouden worden om elk begin van brand te blussen. Geene verlichting der huizen, van straat zichtbaar, mag gedaan worden. De inwendige verlichtingsinrichtingen moeten afgesloten worden door het sluiten der gas- en electriciteitsmeters. De inwoners zullen wel doen zich in den kelder op te houden. Het is streng verboden op straat te gaan.</p> <p>Oostende, den 31 October 1914.</p> <p style="text-align: right;">De Burgemeester A. Liebaert</p> <p>Dit bericht zorgde voor heel wat commotie onder de bevolking. Velen verlieten hun woning om elders bij vrienden in te trekken, in huizen waarvan de kelders veiliger waren.</p>	
<p>Wat gebeurt er aan het front? In de verte horen we nog altijd het gebulder van de kanonnen. Zijn / de Duitsers erin geslaagd Calais te bereiken of hebben de geallieerden hun aanvallers teruggedreven? Om 10 uur vloog een geallieerd [<i>een Belgisch of een Frans</i>] vliegtuig over de stad en maakte rechtsomkeer over zee. De Duitsers brachten hun machinegeweren in stelling maar zonder resultaat. Ze probeerden het ook met granaatkartets neer te halen maar we zagen die in de lucht ontploffen zonder dat het toestel geraakt werd. Om 16 uur was er weer een concert van de marine, een half uur later gevolgd door eentje van een andere band. Een regiment van 600 à 700 zeelui marcheerde naar het front met muziekkapel voorop. De manschappen zagen er terneergedrukt uit, het hoofd omlaag gebogen. Er is geen boter en meel meer. In de bakkerijen kan je tenhoogste nog één of twee broden krijgen die vaak niet eetbaar zijn omdat er gist ontbreekt.</p>	<p>dinsdag 3 november VPTs 19</p>
<p>In de voormiddag gebeurde er weinig opzienbarends maar na de middag zat het spel weer op de wagen. Om half één werd het plots bijzonder druk langs de A. Pieterslaan. Marinetroepen te paard kwamen met losse teugels uit westelijke richting de stad weer binnen. In galop reden ze naar het spoorwegstation. In de restaurants zagen we dezelfde koortsachtigheid: officieren en burgers verlieten haastig de tafels. Soldaten</p>	<p>woensdag 4 november</p>

²³ Oorspronkelijke Franse tekst bijgevoegd in het Ts. De Nederlandstalige versie komt van ELLE, p. 87.

<p>belden aan bij particulieren en meldden de daar ingekwartierde militairen dat ze moesten verzamelen aan het spoorwegstation. Wagens, paarden alles spoedde zich in die richting. Ook de Landsturm waarvan de meeste manschappen aan de drank hadden gezeten, arriveerde. In hun zakken staken nog flessen wijn en champagne. Officieren, met burgers²⁴ onderweg om opgeëiste goederen af te halen, draaiden hun hielen en spurten naar het station.</p> <p>Was dit een aanwijzing dat de Duitsers op het punt stonden het af te stappen? Iedereen wilde dat graag geloven, in alle ogen was die zoete hoop te lezen, alle lippen trokken samen voor een glimlach./</p> <p>Maar tegen 19 uur, beseften we dat het loos alarm was. Stoomwalsen raasden opnieuw met oorverdovend lawaai door de straten. Ze trokken wagens achter zich beladen met grote projectielen en brachten die naar het front. Om 20 uur bulderden de kanonnen opnieuw en ontnamen ons laatste sprankeltje hoop.</p>	VPTs 20
<p>Bij het ontwaken vroeg ik me af of de Duitsers nu vertrokken waren en, wie weet, of er misschien Engelse, Franse of Belgische militairen te bespeuren waren? Voor een Belg bestond geen mooier droom. Om 9 uur vertrok ik van thuis. Ik liep vijf minuten zonder één Duitser tegen te komen. Plots hoorde ik de fluit van een stoomtram. Was ik wakker of droomde ik? Er zaten inderdaad Belgische soldaten op die tram, misschien wel driehonderd of meer. Maar die kwamen ons niet bevrijden, ze waren zelf krijgsgevangenen.</p> <p>Met zijn driehonderd waren ze naar Middelkerke opgerukt waar ze zich in de kerk hadden verborgen. Waarschijnlijk hadden ze gewacht tot het donker was om dan aan te vallen. Maar ze werden verraden door drie boeren en gevangen genomen door de vijand. Het was pijnlijk hen te zien arriveren. Ze leken teneergeslagen terwijl hun bewakers victorie kraaiden. Inwoners van Middelkerke die waren gevlucht naar Oostende, vertelden dat de identiteit van de drie verraders bekend was en dat ze hun verdiende loon zouden krijgen.</p> <p>In het stadhuis houdt men een politieagent uit Slype, enkele Oostendenaars en personen uit het omliggende vast omdat ze na 20 uur nog buitenshuis waren. Deze namiddag vloog er weer een vliegtuig over. Veel laders werden leeggeschoten en granaatkartets afgevuurd, maar alweer zonder het minste resultaat.</p> <p>Sinds de tweede van deze maand verschijnen hier kranten (de Bien Public en La Guerre, de laatstgenoemde in drie talen). Onnodig te zeggen dat alle berichten worden verslonden maar ze geen enkele waarde hebben./</p> <p>Vandaag werd het volgend bekend gemaakt:</p> <p style="text-align: center;">Diefstallen in de spoorhallen - Waarschuwing²⁵</p> <p>Deze laatste dagen werden er diefstallen gepleegd in de spoorhallen en in de afhankelijkheden van den ijzerenweg. De plichtigen, op heeterdaad betrapt, worden aangehouden en naar Brugge overgebracht, waar zij volgens de legerwetten zullen gevonnisd [sic]worden.</p> <p>De krijgsoverheid gelast mij ter kennis te brengen van het publiek dat, in het vervolg en in soortgelijke gevallen, diegenen die zich plichtig zullen maken aan diefstallen, zich blootstellen onmiddellijk dood geschoten te worden.</p> <p style="text-align: right;">Oostende, den 3 November 1914 De burgemeester, (getekend) Liebaert.</p>	<p>donderdag 5 november</p> <p>VPTs 21</p>
<p>Gisteren hebben de Duitsers een jongeman, een zekere Bauwens, neergeschoten in de Vuurtorenwijk die aan de Oostkant van de haven gelegen is. De omstandigheden</p>	vrijdag 6 november

²⁴ Ms : « onderofficieren ».

²⁵ In het Engels bij VP. Nederlandse versie uit *Bulletin Communal 1914*, p. 696.

waren als volgt. De arme stakker, een dove, was te dicht genaderd bij de duinen waar een artilleriebatterij verborgen was opgesteld. Toen hij de schildwacht bemerkte, koos hij het hazenpad. Hij hoorde niet wat de schildwacht hem toeriep en werd neergeschoten. Hij werd getroffen aan de benen en is vandaag overleden.

Rond de middag ontmoetten we enkele vluchtelingen uit Middelkerke dat volledig is bezet door duizenden Duitsers. Ze vertelden dat er haast geen eten meer is en dat de Duitsers beslag leggen op het weinige dat nog rest. Ze kwamen naar Oostende in de hoop hier te vinden wat ze daar niet meer hebben. Hoe zal dat eindigen?

Burgemeester en gemeenteraad vergaderden over de eis van plaatscommandant Soffner. Hij wil dat het gemeentebestuur twee van zijn leden als gijzelaar zou aanduiden. Het was een moeilijk moment. Het gemeentebestuur antwoordde dat het nutteloos is om namen van gijzelaars op te geven aangezien de bevolking heel rustig is sedert de aankomst van de Duitse troepen en dat ze ook verder rustig zal blijven. Zowel de politie als de schoolmeesters en het stadspersoneel zetten aan / tot kalme en hebben de situatie onder controle. We wachten nog op het antwoord van de Duitsers.

De volgende berichten werden vandaag aangeplakt.

Stad Oostende - Bekendmaking²⁶

1. Heden heb ik het ambt van plaatscommandant van Oostende overgenomen.
2. Diegenen die huizen, plaatsen, straten, gedeelten van straten, gronden, enz. betreedt of zoekt te betreden, wier toegang bij middel van schildwachten, of door opschriften of vlaggen, draad en door andere middelen verboden is, zonder voorzien te zijn van een toegangsbewijs der Kommandantur, zal aangehouden en als spioen behandeld worden.
3. Drankhuizen, in dewelke na 8 uur 's avonds (Duitsche tijd) soldaten gevonden worden, zullen onwederroepelijk en voor goed gesloten worden. De eigenaars zijn verplicht, van voormeld uur af, allen drank te weigeren.
4. Handelaars, die den opgelegden geldkoers (1 DM = frank 1.25) niet aannemen, zullen, als eersten maatregel, gestraft worden door het verbod nog handel te drijven.
5. Het is aan alle burgers, zoowel handelaars als bijzonderen²⁷, streng verboden op straten, plaatsen, onbebouwde gronden, alsook van uit de huizen, zonder toelating der Kommandantur, lichtteekeningen²⁸ te nemen.

(get.) Soffner

Fregatcommandant en plaatscommandant
Oostende, 3 November 1914.

Stad Oostende - Zeer belangrijk bericht²⁹

Op verzoek der militaire overheid heb ik verscheidene keeren reeds aan het publiek het verbod kenbaar gemaakt samenscholingen te vormen op den openbaren weg.

De militaire overheid bevestigt, dat dit verbod geenszins nageleefd wordt.

VPTs 22

²⁶ In Franse versie bij VP. Nederlandse versie in ELLE, p. 155.

²⁷ Particulieren.

²⁸ Foto's.

²⁹ In Franse versie bij VP. Nederlandse versie in ELLE, p. 86.

<p>Zij laat mij weten dat zij vast besloten is de strengste maatregelen te nemen, zowel tegenover de bevolking als tegenover de leden van den Gemeenteraad, die deze vertegenwoordigen.</p> <p>Desnoods, en zonder voorafgaande waarschuwing, zal er gebruik gemaakt worden der wapens om de samenscholingen uiteen te drijven.</p> <p>Ik bezweer dus de bevolking alle reden van strenge beteugeling te vermijden, met nauwgezet de gegeven bevelen na te leven.</p> <p>MEDEBURGERS,</p> <p>Wat er ook gebeure, welke ook het voorwerp of het voorval weze dat uwe aandacht wekken zou, blijft niet stil staan.</p> <p>Vervolgt uwen weg, vermijdt alle welkdanige betooging, weest vreedzaam en kalm.</p> <p>Ons aller zekerheid, ons aller leven zijn op het spel.</p> <p style="text-align: right;">Gedaan te Oostende, den 6 November 1914. De Burgemeester, A. Liebaert /</p>	
<p>Vanmorgen werd onze burgemeester het slachtoffer van een verkeersongeval dat dodelijk had kunnen zijn. Zijn dienstwagen, de enige taxi die er in Oostende overblijft, ontsnapte aan de Duitse opvorderingen omdat de politie er ook gebruik van maakt.</p> <p>De burgemeester was op weg naar het stadhuis [<i>stad</i>] toen zijn wagen op het Leopold-I-plein in botsing kwam met een voertuig dat twee karren vol soldaten voorttrok. Hij kwam er met hoofd- en beenwonden van af en binnen enkele dagen zal hij weer helemaal de oude zijn.</p> <p>Op het dak van het station Oostende-Stad brachten de bezetters twee rode kruisen op een witte achtergrond aan. Maar boven op de toren van het station, installeerden ze machinegeweren om onze piloten te "groeten". Dat noemen de Duitsers oorlog voeren!</p> <p>Er kwam hier een reisduif uit Frankrijk aan met een boodschap rond zijn nek. In het briefje stond dat enkele inwoners van de Vuurtorenwijk goed en wel in Frankrijk zijn aangekomen waar ze allemaal in een suikerbakkerij werden tewerkgesteld.</p> <p>Het stadsbestuur heeft besloten bons van 1, [2], 5 en 20 frank te laten drukken voor een totale waarde van één miljoen frank, terugvorderbaar van de stadskas op 31 maart 1915 (?). De bedoeling is de handelaars te betalen die opgeëiste goederen aan de stad hebben geleverd.</p>	<p>zaterdag 7 november VPTs 23</p>
<p>Er worden vijftien politieagenten aangeworven. Ze moeten erop toezien dat de bevolking zich houdt aan de verordeningen van de Duitsers en van het stadsbestuur. Er zijn heel wat kandidaten.</p> <p>In Mariakerke bliezen de Duitsers twee villa's op. In het puin willen ze een batterij verdekt opstellen.</p> <p>Veel soldaten komen uitgeput weer van het front. Verse troepen verlaten de stad richting front. Het lawaai van de artillerie dat we sinds enkele dagen niet meer hoorden, is vandaag herbegonnen.</p> <p>In alle huizen werden de telefoons weggenomen en waarschijnlijk weggebracht naar / Duitsland. Al wat de Duitsers vinden, kunnen ze gebruiken. Eens ze uit België weg zullen zijn, zal er niets anders meer overblijven dan puinhopen en leeggeplunderde steden. Het mooie kleine België zal het armste land ter wereld zijn.</p> <p>De inwoners van Oostende beginnen het stilaan beu te worden. Zelfs op zondag mogen ze de Promenade niet op en ook de pier is verboden terrein. Voor een wandeling moeten ze door verlaten straten. We worden hier behandeld als galeislaven.</p>	<p>zondag 8 november</p> <p>VPTs 24</p>
<p>Bijna de hele dag was er verschrikkelijk kanongeschut. Veel militairen kwamen toe met de tram of met de trein om onmiddellijk weer te vertrekken. Ze werden in</p>	<p>maandag 9 november</p>

<p>formaties van honderd man ingedeeld en stapten al zingend op. Maar wat is de bedoeling van al die troepenbewegingen? [<i>Voor honderd die vertrekken, komen er honderd terug</i>] en die laatsten zingen nog luider dan zij die vertrekken. Vandaag vroegen ze te mogen beschikken over de schietstand. Om te leren schieten misschien? Maar daarvoor is het al wat laat, denk ik. We zijn nieuwsgierig en wachten af.</p> <p>De gemeenteraad besliste om het gas af te sluiten bij inwoners die hun rekening niet betalen. De militaire overheid verplichtte het stadsbestuur echter om de huizen waar militairen gelogeed zijn, te blijven bevoorraden. Hoe dan ook zijn er geen kolen meer en de petroleum is op. We mogen er ons aan verwachten dat er in een nabije toekomst helemaal geen gas voor verlichting meer zal zijn. De burgemeester kaartte het probleem aan bij de militaire overheid in de hoop de nodige brandstof te krijgen. Zodoende kreeg de stad vandaag 25 000 liter (?) stookolie.</p> <p>Om 20.00 uur (19.00 uur GMT) moeten alle lichten worden gedoofd behalve één lamp op elke hoek. Men kan zich inbeelden / hoe duister alles erbij ligt vanaf half acht.</p>	VPTs 25
<p>In de omgeving van Oostende ging het oorlogsgeweld de hele dag door. Er waren ook heel wat troepenbewegingen. De Duitse soldaten die vechten bij Nieuwpoort, kregen een nieuwe bevelhebber. Volgens hen zou hij gezegd hebben dat Nieuwpoort binnen achtenveertig uur in hun handen zou vallen. Enorme hoeveelheden hout werden naar Nieuwpoort getransporteerd alsook de vissersjollen uit onze dokken.</p> <p>De rust van de laatste dagen maakte plaats voor druk militair verkeer. We houden ons hart vast voor wat er gaat gebeuren aan het front. Zal de voorspelling van de nieuwe generaal uitkomen?</p> <p>Een man die de voorbijtrekkende soldaten gade sloeg, zei: "De helft van die soldaten gaat Engelse rozijnen te eten krijgen, de andere helft is op weg naar de zwemschool". Zal ons probleem daarmee opgelost zijn?</p> <p>Het volgend bericht werd vandaag aangeplakt:</p> <p style="text-align: center;">Stad Oostende - Bekendmaking aan eigenaars van duivenhokken³⁰</p> <p>1. Wie een duivenhok bezit (reisduiven of andere), moet er, vóór 15 November, mondelings of schriftelijk verklaring van doen aan de keizerlijke Kommandantur, met opgave van naam en adres van den eigenaar, getal en soort der duiven, reisduiven of andere.</p> <p>2. Van af 11 November moeten al de duivenhokken gesloten blijven.</p> <p>3. Alle soorten van duiven moeten van af den 15 November met genummerde ringen voorzien worden.</p> <p>4. Wie zijn hok niet verklaart, zijne duiven niet aangeeft, duiven nog vliegen laat, ze van geene ringen voorziet, zal met eene geldboete van 100 DM - 125 frank - en, in geval van uitdrukkelijke overtreding, met gevang gestraft worden.</p> <p>De duiven zullen ter dood gebracht worden.</p> <p>Oostende, den 9 November 1914.</p> <p style="text-align: right;">De Keizerlijke Kommandantur (get.) WALDEYER Corvettenkapitein</p>	dinsdag 10 november
<p>Het kanongeschut duurde al weer de hele dag. We vermoeden dat oorlogsschepen werden ingezet want het lawaai was oorverdovend.</p>	woensdag 11 november

³⁰ In het Frans ingevoegd. Nederlandse tekst in ELLE, p. 159.

<p>De generaal die binnen 48 uur Nieuwpoort zou veroveren, heeft zijn woord niet gehouden. Sinds deze middag zijn / we pertinent zeker van het tegenovergestelde! De arme man werd met zware verwondingen [<i>van het front</i>] naar Oostende overgebracht en enkele uren later hoorden we dat hij naar de eeuwigheid vertrokken was in plaats van Nieuwpoort in te nemen.</p> <p>Na de middag stak een storm op die de hele dag bleef razen. 't Was erg koud en de soldaten hadden jassen en handschoenen aangetrokken.</p> <p>Het volgend bericht werd vandaag aangeplakt:</p> <p style="text-align: center;">Stad Oostende - Verwittiging³¹</p> <p>Den 8 November heeft men 2 Belgische soldaten in burgerkleedij aangehouden.</p> <p>Soldaten in burgerkleedij worden volgens het krijgsgerecht als spioen aanzien.</p> <p>Alle Belgische soldaten, die zich bevinden op het grondgebied door onze troepen bezet, worden zeer dringend bij dezen aangemaand dat zij zich moeten aangeven bij den krijgspolitieoverste (Keizerlijke Kommandantur) te Oostende. Ieder Belgisch soldaat, die na den 20 November 1914 zal bevonden worden in burgerkleedij in West-Vlaanderen, valt onder toepassing van het wederlandsch³² krijgsgerecht. Hij zal als spioen doodgeschoten worden.</p> <p style="text-align: right;">Oostende, den 9 November 1914³³. De Krijgspolitieoverste (get.) BITTINGER</p> <p>Een tweede bericht schrijft voor dat, binnen het district Oostende, soldaten in burgerkleedij zich onder dezelfde voorwaarden moeten aangeven vóór de 15de van deze maand. Die publicatie is ondertekend door M. Waldeyer, Korvettenkapitein.</p>	VPTs 26
<p>Enkele gewonde Franse soldaten werden vandaag naar Oostende overgebracht. Ze werden opgenomen in het burgerlijk hospitaal. Er zijn ook vele Duitse gewonden. Deze namiddag vernamen we dat vijftien onder hen en ook één Franse soldaat in het hospitaal zijn overleden.</p> <p>De politie houdt samenscholingen van meer dan vijf personen in het oog. Wees maar zeker dat iedereen na 20 uur thuis is en alle lichten gedoofd zijn.</p> <p>Om 20 uur zag ik de hemel oplichten in de richting van Middelkerke. Geen twijfel mogelijk dat daar een aantal huizen in lichtelaaie staan. Wordt die mooie gemeente nu ook met de grond gelijkgemaakt? /</p> <p>Mijn dagboek wordt steeds dikker en ik vrees dat het einde nog niet in zicht is. Tot nu toe was onze situatie draaglijk maar wat zal de toekomst brengen? Binnenkort leven we één maand onder Duits bestuur. Zal de volgende maand ook meevallen of zal ik nog meer rampen moeten rapporteren? Chi lo sa³⁴?</p> <p>Nochtans ben ik ervan overtuigd dat de toestand er niet rooskleurig uitziet voor de Duitsers ook al geven ze nu elke dag een muzikaal optreden ten beste. De werkelijke toestand kennen we niet maar we blijven ervan overtuigd dat de overwinning aan onze kant zal liggen en dat we er de moed in moeten houden.</p>	<p>donderdag 12 november</p> <p>VPTs27</p>
<p>Er wordt verteld dat de "generaal van 48 uur" de prins van Brunswick is en dat hij zijn dodelijke verwondingen opliep in zijn wagen.</p> <p>Vandaag werd nog eens 50 000 liters (?) stookolie geleverd voor de gasfabriek. Voor</p>	vrijdag 13 november

³¹ *Idem*. Nederlandse tekst in ELLE, p. 158.

³² Internationaal.

³³ 1 november volgens ELLE.

³⁴ *Qui lo sa* in de tekst. *Chi lo sa*, Italiaans voor "Wie kan het weten, wie zal het zeggen?".

<p>een aantal inwoners die sedert verschillende dagen op kaarslicht waren aangewezen, werd de gastoevoer hersteld.</p> <p>Dumon en Wolff, twee Oostendenaars, vroegen bij de Kommandatuur een pas om met paard en kar voedsel te kunnen gaan ophalen. De Oostendse bevolking heeft immers zoveel tekort. Wat ontbreekt is suiker, zout, meel, boter, chocolade, enz.</p> <p>Bij een verzoek aan de Kommandatuur, moet een aanbeveling van de burgemeester worden gevoegd. Dit zegt iets over het belang van die ambtenaar.</p> <p>Om 19 uur zagen we in de richting van Middelkerke een hoge steekvlam. Misschien zijn het wel de Duitsers die hun doden aan het verbranden zijn?</p>	
<p>Vandaag zagen we een afschuwelijk tafereel. Zes Franse krijgsgevangenen van een Rode Kruiscompagnie, werden door de straten gevoerd. Zijn de Duitsers dan elke notie van menselijkheid kwijtgespeeld? En hoe is het te verklaren dat al hun brancardiers wapens dragen? / Op een dag zag ik zo'n honderd brancardiers. Ze waren alleen door hun armband te onderscheiden van de andere soldaten. Zoals de gewone soldaten droegen ze een geweer met bajonet over de schouder, een ransel, enz.</p> <p>Eer en menselijkheid hebben geen enkele betekenis voor Duitsland.</p> <p>Het stadsbestuur beschikt over twee bakkerijen. Dagelijks bakt men daar vijfduizend broden die worden uitgedeeld aan de armen. 's Morgens vroeg al staan ze in de rij en wachten op wat hen in leven houdt. Hun dagelijks rantsoen bestaat uit brood en aardappelen. Vlees is te duur en er wordt geen vis binnengebracht. Voor de kust zwemt er massa's vis maar niemand kan of mag bij de zee komen.</p> <p>Trek het je niet aan, zei mij een oude man, zolang we brood en patatten hebben. En we zijn het roerend met hem eens.</p>	<p>zaterdag 14 november</p> <p>VPTs 28</p>
<p>Vandaag is het een maand geleden dat de Duitsers Oostende kwamen bezetten. Wat is er sedertdien niet allemaal gebeurd? Waarvoor moeten we beducht zijn en waarop kunnen we hopen? Die drie vragen zijn moeilijk te beantwoorden.</p> <p>Wat er ook van zij, sinds hun aankomst is er nog geen geweld gepleegd. Dat de stad tot nu toe werd gespaard van baldadigheden, is louter toe te schrijven aan het feit dat werd voldaan aan al hun eisen en dat de bevolking niet vijandig was, zelfs erg rustig. Al is vanuit dit standpunt beschouwd de toestand niet hopeloos, toch is ze ernstig met de winter voor de deur en de onzekerheid over de bevoorrading van de stad. Vandaag viel de eerste sneeuw, nogal vroeg in vergelijking met vorig jaar. Met de honger als gezel, staat ons een strenge winter te wachten. Zolang de Duitsers hier blijven is dat ons lot en dat is helemaal geen aangenaam vooruitzicht.</p> <p>Toen het deze morgen aan het sneeuwen was, vloog een geallieerde / dubbeldekker over de stad. De piloot zat blijkbaar in de problemen want zijn toestel dook steil naar beneden. Op sommige momenten verdween hij in de sneeuw die in dikke vlokken uit de hemel viel. Het toestel vloog verder, maakte een bocht over het Kursaal en keerde terug vanwaar het gekomen was.</p> <p>Vijfhonderd marinesoldaten worden onder bewaking vastgehouden in het station Oostende Kaai. Het gerucht doet de rond dat ze weigerden te vechten in Nieuwpoort. Velen van hen – de meesten zijn afkomstig uit Elzas-Lotharingen – trokken burgerkleren aan en vluchtten richting Nederland.</p> <p>Heel de dag door was er militair muziek op het kerkhof. Meer dan twintig officieren en burgers werden vandaag begraven. In de namiddag ontplofte er een zeemijn op het strand.</p>	<p>zondag 15 november</p> <p>VPTs 29</p>
<p>Bij de ontploffing van een zeemijn gisterennamiddag vielen er vijf slachtoffers. In de ochtend was de mijn aangespoeld en vijf soldaten waren een kijkje gaan nemen. Een van hen moet de mijn aangeraakt hebben want die is onmiddellijk ontploft. Drie van hen overleden ter plaatse, van een vierde werd een arm afgerukt en de vijfde verloor een hand.</p> <p>Vandaag kwam er heuglijk nieuws van het front. Een man die van Brugge kwam, had</p>	<p>maandag 16 november</p>

<p>een strooibriefje bij door een Belgische piloot uit zijn vliegtuig geworpen. Op het strooibriefje stond het volgende geschreven: 90 000 Duitsers verslagen in Frankrijk. Geallieerde overwinning in de veldslagen van Barrière en Labassée³⁵. Frans hoofdkwartier in Maubeuge. Bergen en Namen ingenomen door de Franse generaal de Made. Luxemburg bezet door de Fransen. Veldslag gewonnen in Bazeilles³⁶. Opstand in Berlijn. De Duitsers verloren 65 000 man, doden en gewonden samen, tijdens de slag aan de IJzer. 150 Kanonnen en 410 vrachtwagens buit gemaakt. 80 000 Duitsers gevangen genomen. (get.) Crombez³⁷. Te mooi om allemaal waar te zijn, denken we. Maar toch hopen we dat het waar is!</p>	
<p>Vandaag voerde een binnenschip 375 zakken meel aan. In gewone tijden zou die gebeurtenis nooit de aandacht trekken, maar vandaag is het een belangrijke gebeurtenis en iedereen / was in zijn nopjes met dat nieuws. Na de middag hoorden we drie zware ontploffingen en na vier uur volgde een vierde. Het waren alweer aangespoelde zeemijnen die de Duitsers lieten exploderen. De ontploffing van die tuigen was zo hevig dat we bij iedere knal dachten dat de beschieting van Oostende aan de gang was. Er liggen nog meer van die tuigen op het strand en de militaire overheid is van plan die ook te laten ontploffen. De burgemeesters van de volgende randgemeenten werden uitgenodigd voor een bijeenkomst in het Oostendse stadhuis: Middelkerke, Westende, Lombardzijde, Leffinge, Slijpe, Moere, Stene, Oudenburg, Ettelgem, Westkerke, Wilskerke, Klemkerke, Bredene, Zandvoorde, Sint-Pieters-Kapelle, Gistel, Zevekote, Snaaskerke, Eernegem, Vlissegem en Roksem. De plaatscommandant gaf de burgemeester van Oostende de opdracht om ze uit te nodigen voor een gedachtewisseling aangaande het handelsverkeer van die gemeenten met Oostende. De militaire overheid vindt die afspraken nodig omdat de talloze boerenkarren de wegen belemmeren en zo de verplaatsing van de troepen hinderen. De militaire overheid stelt voor om in elk dorp één persoon aan te duiden belast met de bevoorrading van Oostende in melk, aardappelen, [groenten], enz. Niemand anders zal nog met paard en kar naar stad mogen komen. Andermaal een bron van zorgen voor de bevolking. Wat zal er uiteindelijk uit de bus komen op die vergadering? Ze is gepland voor de 19de van deze maand om 10 uur in de voormiddag.</p>	<p>dinsdag 17 november</p> <p>VPTs 30</p>
<p>Als gevolg van de ontploffingen van gisteren zijn er in de buurt van het strand heel wat ruiten gesneuveld. Vandaag hoorden we van mensen die van Brugge kwamen dat daar geen burgerklaren meer mogen worden verkocht zonder toelating van de Kommandatur. Zo wil men beletten dat soldaten nog desertie plegen, zoals zovelen deden de voorbije weken. / Deze ochtend ontving de burgemeester een schrijven van Bittinger, hoofd van de militaire politie, met de boodschap dat het stadsbestuur voortaan drie miljoen DM zal moeten betalen voor elke Franse of Engelse burger die nog in Oostende aangetroffen wordt. De maatregel gaat al deze middag in. Moeten we die ernstig nemen? Omdat Bittinger niet direct een antwoord verwacht van ons, maken we er geen haast mee. Elke dag eisen de Duitsers meer op. Beenhouwers hebben vandaag al meer dan 60 000 BEF geleverd. Een wijnhandelaar leverde 35 000 flessen wijn voor een totaal bedrag van 135 000 BEF en een kruidenier verkocht hen voor meer dan 50 000 BEF aan waren. De Duitsers maakten al vaak misbruik. Eens dat soldaten binnen zijn in de</p>	<p>woensdag 18 november</p> <p>VPTs 31</p>

³⁵ La Bassée, departement Nord

³⁶ Departement Ardennes, vooral gekend voor een grote veldslag in 1870, tijdens Frans-Duitse oorlog.

³⁷ Henri Crombez, luchtvaartpionier en oorlogspiloot (1893-1960); zie <http://www.bahavzw.be/database/content/henri-crombez-luchtvaartpionier-en-oorlogspiloot>

<p>winkel, kiezen ze zichtkaarten en andere dingen in plaats van papier en inkt waarvoor ze rekwisitiebonnen bij zich hebben. Indien hun document geen stempel draagt van de Kommandatuur, proberen ze die achter te maken door een geldstuk van twee DM achter de rekening te steken en er met een zwarte pen over te gaan om zo het reliëf van het geldstuk door te drukken op het papier. Duitse cultuur?</p>	
<p>Vandaag dikke vlokken sneeuw en lage temperaturen. De zeesoldaten voelen het barre weer. De meesten hebben een sjaal om en dragen handschoenen. Verschillende inwoners gingen tevergeefs bij de Kommandantur een paspoort aanvragen. Er werd gevraagd enkele dagen geduld te oefenen tot de Engelsen hier zouden zijn, wat ze blijkbaar binnenkort verwachten. Het stadsbestuur werd verzocht een lijst van alle lokale telefoonabonnees te bezorgen. In een ander schrijven vroeg de bezetter waarom de politieagenten de officieren niet groeten. Het stadsbestuur antwoordde dat de overheid een lijst van telefoonabonnees publiceert en dat politiemensen geen deel uit maken van het leger. En bovendien is het niet eenvoudig om / een officier van een gewone soldaat te onderscheiden</p> <p>De burgmeesters van twintig gemeenten kwamen vandaag samen met een Duitse officier. De burgemeesters van Sint-Pieters-Kapelle en van Westende kregen geen toelating om te komen³⁸. Er werden nog geen definitieve maatregelen uitgevaardigd maar een proces-verbaal werd voor verder onderzoek aan de Kommandantur overgemaakt. <i>[Eén zaak is zeker: er zal maar één persoon per gemeente toelating krijgen om voedsel en andere producten naar Oostende te brengen. Niemand anders zal zijn woonplaats mogen verlaten zonder de goedkeuring van de militaire overheid].</i></p>	<p>donderdag 19 november</p> <p>VPTs 32</p>
<p>Vorige nacht heeft het hard gevoren. Sommige wegen lagen er glad bij. Vandaag werd een bericht i.v.m. de telefonie aangeplakt. Wie nog telefoondraden doorknipt, riskeert de doodstraf. Als de dader niet gevat kan worden, wordt het stadsbestuur verantwoordelijk gesteld. Het stadsbestuur moest de volgende berichten meedelen aan de bevolking:</p> <p style="text-align: center;">1 Bericht³⁹</p> <p>De personen die in Oostende aankomen en die er zich, 't zij naar een hotel als reiziger of bij familieleden begeven, moeten zich, binnen de drie uren na hunne aankomst, in het bevolkingsbureel ten stadhuize aanmelden en er nauwkeurig hunne nationaliteit, hunne bediening en hunne bestemmingsplaats opgeven, alsook hun adres ter stede.</p> <p>De personen , die uit Oostende vertrekken, moeten hun vertrek op hetzelfde bureel drie uren op voorhand doen kennen.</p> <p>Het publiek wordt verzocht niet op de voetpaden te blijven staan en niet in den weg van de krijgslieden te lopen.</p> <p>Oostende, den 18 November 1914.</p> <p style="text-align: right;">De Kommandant von Bernuth Oberstleutnant und Regiments-Kommandeur</p> <p>Allemaal nonsens. Wie wil er vandaag aan zee verblijven onder Duitse bezetting?</p> <p style="text-align: center;">2 Bericht⁴⁰</p>	<p>vrijdag 20 november</p>

³⁸ Die zin komt niet voor in het Ms.

³⁹ In het Frans. Nederlandse versie van SM, in *De Plate*, jaargang 1991, p. 286.

⁴⁰ *Idem*, *De PLate*, jaargang 1991, p. 287.

Ik wakker de bevolking der Stad Oostende in haar eigen belang aan, niet stil te staan bij naderen of bij de aanwezigheid van vliegmachienen. Niet alleen stellen zich de nieuwsgierigen bloot aan het geschut der machienen, maar tevens aan het gevaar van gedood te worden door het geschut van onze eigene kanonnen of van onze geweeren.

In 't toekomende zal de burgerlijke bevolking zich bij het naderen of de aanwezigheid van vijandige vliegmachienen in hare woningen terugtrekken.

Overtredingen zullen gestraft worden.

Oostende, den 19 November 1914.

De Kommandant,
von Bernuth
Oberstleutnant und
Regimentskommandeur

/ 3 Stad Oostende - Belangrijke oproep tot de bevolking⁴¹

Als gevolg aan de voetstappen door het Schepencollege gedaan om den noodigen voorraad van voedselmiddelen te verschaffen, heeft de Duitse Krijgsoverheid, te Zeebrugge, op Zaterdag 21 dezer, eene vergadering belegd, van de afgevaardigden der verschillende gemeenten der kust, om de middelen eener spoedige en praktische uitvoering te onderzoeken.

Er is, in principie, beslist geworden, dat de levensmiddelen en andere benodigheden in Holland zullen gekocht worden door afgevaardigden der verschillende belanghebbende Gemeenten.

Te dien einde, zal het Schepencollege over de gelden noodig tot den aankoop moeten kunnen beschikken. De kasbons door Oostende uitgegeven, zullen natuurlijk in een vreemd land niet kunnen dienen en om die reden zal de afgevaardigde moeten kunnen beschikken over geld dat in Holland wettige koers heeft.

Ik doe dus een dringende oproep tot het gevoel van solidariteit mijner Medeburgers en noodig ze uitdrukkelijk uit zich, **ZONDER EENIGEN UITSTEL**, naar de Gemeentekas te willen begeven, om het Belgische geld, waarover zij beschikken, te willen inwisselen tegen kasbons der Stad. Zoodoende, zullen zij zich geene de minste opoffering moeten getroosten, aangezien zij later, bij middel dezer bons, de noodige levensmiddelen zullen kunnen aankopen.

Het welgelukken der pogingen van het Schepencollege hangt van den goeden wil en van het vaderlandsch gevoel af, waarvan mijne medeburgers mij, in deze omstandigheden, het bewijs zullen geven.

Oostende, den 19 November 1914.

De d.d. Burgemeester
Dr. MOREAUX

Dit kan een manier zijn om de Duitsers geld en eten te bezorgen. Maar ik vraag me af of de Oostendenaars zo happig zullen zijn om hun munten om te wisselen in papieren

VPTs 33

⁴¹ *Idem, De Plate*, jaargang 1991, p. 286.

geld. Dat betwijfel ik heel sterk.	
<p>Vandaag werd volgend bericht in verband met het verkeer aangeplakt:</p> <p style="text-align: center;">Oostende en omliggende Onderrichting nopens het openbaar verkeer⁴²</p> <p>1 De marktdagen in Oostende zijn vastgesteld op de Maandagen en Donderdagen, van 7 tot 12 uur, deutsche tijd. De kooplieden De kooplieden, handelaars, groenseliers, beenhouwers, brouwers. enz. van elk dorp moeten zich, met hunne koopwaren en wagens, vereenigen op een punt der gemeente, dat door de overheid zal aangeduid worden. Van daar zullen zij zich in groep, en onder vrijgeleide van een Burgemeester of van dezès vertegenwoordiger, naar Oostende begeven. De terugkeer naar het dorp zal op dezelfde manier geregeld worden, derwijze dat het vertrek uit Oostende plaats hebbe ten laatste om 1 uur namiddag.</p> <p>Een bewijs van vrijgeleide zal door de Keizerlijke Commandantuur te Oostende afgeleverd worden aan den Burgemeester van iedere gemeente. Deze zal, in geval van hindering, zich moeten doen vertegenwoordigen door eenen plaatsvervanger, die een officieel karakter heeft, zoo bij voorbeeld: een schepen, den Gemeentesekretaris, den veldwachter, een onderwijzer , enz.</p> <p>2, Het is aan iederen inwoner toegelaten vrij te gaan en handel te drijven binnen het grondgebied der gemeente die hij bewoont. Onder geen voorwendsel mag hij het grondgebied zijner gemeente verlaten, tenzij op de vastgestelde marktdagen van Oostende, en alleen onder de voorwaarden onder nummer 1° aangewezen.</p> <p>Nochtans, om de handelsverrichtingen en de betrekkingen tusschen de verschillende gemeenten mogelijk te maken in de grenzen / door de huidige omstandigheden toegelaten, zal er, in elke gemeente, een persoon of voerman aangeduid worden, die zich mits redematige vergelding⁴³, gelasten moet met het vervoer, de bestelling en het afhalen in andere gemeenten van alle koopwaren, voedingsmiddelen, pakken, enz.</p> <p>De Gemeentebesturen worden verzocht den naam en andere inlichtingen over dien persoon op te geven aan het Gemeentebestuur van Oostende, dat zich gelasten zal de noodige voetstappen aan te wenden tot het bekomen der gewenschte brieven van vrijgeleide.</p> <p>Oostende, den 19 November 1914.</p> <p style="text-align: right;">Op bevel der Keizerlijke Kommandantur De dd. Burgemeester, Dr. MOREAUX</p> <p>Daar de burgemeester wegens ziekte afwezig was, werd schepen dokter Moreaux aangeduid om hem te vervangen.</p> <p>Het bericht hierboven is dus het resultaat van de samenkomst van een Duitse kommandant en de burgemeesters van de dorpen rond Oostende. We zijn benieuwd hoe die regeling in praktijk zal verlopen.</p>	<p>zaterdag 21 november</p> <p>VPTs 34</p>

⁴² *Idem*, Nederlandse versie uit ELLE, p. 91-92.

⁴³ Redelijke vergoeding.

<p>Het bericht i.v.m. kasbons en de bevoorrading van allerhande producten en levensmiddelen werd vandaag aangeplakt. De Duitsers vroegen het stadsbestuur brouwers en apothekers te verplichten zich te bevoorraden in Nederland. Een afgevaardigde van het stadsbestuur zou naar Nederland worden gestuurd om de aankopen te verrichten op basis van “boodschappenlijsten” door de betrokken handelaars ingediend.</p> <p>Is die regeling geen bedrog? Zou het niet de ideale manier zijn om het Duitse Rode Kruis, enz. te bevoorraden?</p>																	
<p>Vroeg in de ochtend hoorden we reeds de kanonnen uit de richting van Lombardzijde. Er waren zeker slagschepen bij betrokken want die maken een speciaal geluid. Het gevecht duurde de hele dag.</p> <p>Om 10 uur lieten de soldaten verschillende mijnen ontploffen op de oosteroever van de haven omdat die tuigen een gevaar betekenen als ze langs de kustlijn liggen.</p> <p>Na de middag zagen we een begrafenisstoet passeren. Vier doden werden onder het spelen van militaire muziek naar het kerkhof gebracht.</p> <p>Talrijke vluchtelingen uit de buurt van Slype zijn hier aangekomen. Het waren hartverscheurende taferelen van vrouwen met wenende kinderen, mannen die zware lasten droegen, / oude mannen en vrouwen op karren, allen al op weg sinds middernacht. Een man had zijn paard kunnen redden, het dier was het enige bezit dat hem restte. Zijn hof, zijn vee, zijn woning, alles is hij kwijt. De meesten hadden de tijd niet gehad om passende kleren aan te trekken, sommigen droegen klompen.</p> <p>De Kommandantur laat weten dat een speciale trein binnenkort naar Brussel zal vertrekken om Brusselaars die nog in Oostende verblijven, naar huis te brengen. Ze mogen niet meer terugkeren.</p> <p>We geven hierna de marktprijs voor een aantal voedingswaren en andere producten:</p> <table data-bbox="124 1064 909 1346"> <tr> <td>wit brood</td> <td>0,35 BEF de kilo</td> </tr> <tr> <td>bruin brood</td> <td>0,32 BEF de kilo</td> </tr> <tr> <td>eieren</td> <td>0,25 BEF het stuk</td> </tr> <tr> <td>boter</td> <td>3,60 BEF de kilo</td> </tr> <tr> <td>zeep</td> <td>1,25 BEF de kilo</td> </tr> <tr> <td>petroleum voor verlichting</td> <td>0,50 BEF de liter</td> </tr> <tr> <td>steenkool</td> <td>2,20 BEF voor 50 kilo</td> </tr> <tr> <td>aardappelen</td> <td>7,50 BEF voor 100 kilo</td> </tr> </table>	wit brood	0,35 BEF de kilo	bruin brood	0,32 BEF de kilo	eieren	0,25 BEF het stuk	boter	3,60 BEF de kilo	zeep	1,25 BEF de kilo	petroleum voor verlichting	0,50 BEF de liter	steenkool	2,20 BEF voor 50 kilo	aardappelen	7,50 BEF voor 100 kilo	<p>zondag 22 november</p> <p>VPTs 35</p>
wit brood	0,35 BEF de kilo																
bruin brood	0,32 BEF de kilo																
eieren	0,25 BEF het stuk																
boter	3,60 BEF de kilo																
zeep	1,25 BEF de kilo																
petroleum voor verlichting	0,50 BEF de liter																
steenkool	2,20 BEF voor 50 kilo																
aardappelen	7,50 BEF voor 100 kilo																
<p>Vandaag was het voor vele gezinnen een probleem om aan melk te geraken omdat veel melkkarren op de weg werden tegengehouden. De markt lag er verlaten bij. De maatregelen i.v.m. het verkeer tussen Oostende en het omliggende staan nog niet helemaal op punt. Maar er zal vlug een oplossing moeten komen want zo kan het niet verder.</p> <p>Er werden speciale maatregelen genomen voor de bevoorrading van de Duitse troepen. Er zijn twee mannen opgevorderd die dagelijks groenten naar Oostende moeten brengen. Anderen zijn verantwoordelijk voor de aanvoer van boter, eieren en producten die hier niet meer te krijgen zijn.</p> <p>Voor de middag scheerde een Taube laag over stad. De vliegenier vuurde drie lichtkogels af. Enkelen dachten dat hij daarmee om versterking vroeg. En inderdaad, na de middag zagen we een colonne van duizend soldaten met veldgeschut de stad verlaten. / Ze trokken in de richting van Nieuwpoort.</p> <p>Heel de dag was het gebrul van kanonnen te horen maar deze keer vanuit de andere richting. Hopelijk zijn het de Engelsen die ontschepen in Zeebrugge.</p>	<p>maandag 23 november</p> <p>VPTs 36</p>																
<p>Vandaag zijn heel wat vrachtwagens volgeladen met planken naar Nieuwpoort vertrokken. We denken dat ze dat hout gebruiken om hun soldaten mee te beschermen in de loopgraven of om schansen te camoufleren.</p> <p>Het gemeentebestuur van Middelkerke diende bij het Oostends stadbestuur een aanvraag in voor een lening van 50 000 BEF. De toestand van Middelkerke is erg</p>	<p>dinsdag 24 november</p> <p>SMDg 1920/06/04 SMDP 1991/317 ELLE 92</p>																

<p>benard. De lening werd toegestaan onder de vorm van Oostendse "kasbons" en is terug te betalen voor 31 maart 1915, indien mogelijk wel te verstaan. Vandaag werd volgend bericht aangeplakt:</p> <p style="text-align: center;">Stad Oostende Bericht - Bevel der Commandantuur⁴⁴</p> <p>Teneinde de bevoorrading der regelmatige bevolking te vergemakkelijken, wordt er BEVEL gegeven aan alle personen, te Oostende niet woonachtig, de stad te verlaten in den loop de toekomstige week.</p> <p>De belanghebbenden moeten zich ten stadhuize, bureel der bevolking, laten inschrijven. De reis zal in gemeenschap tot Brussel plaats hebben; dezen, die verder dan Brussel willen reizen, zullen zich tot de overheden moeten wenden.</p> <p>De andere personen, die begeeren Oostende te verlaten, zullen zich mogen bij deze verzending vervoegen, op voorwaarde zich ook, te dien einde, te laten inschrijven ten burele der bevolking.</p> <p>Oostende, 22 November 1914.</p> <p style="text-align: right;">De keizerlijke duitse commandantuur (get.) VON BERNUTH Oberstleutnant en Plaatscommandant</p> <p>Als er in Oostende voedsel te kort is, zal dat in Brussel ook wel zo zijn. Van de meeste vluchtelingen die hier verblijven, is het huis verwoest. Ze worden nu dus verplicht terug te keren naar een ruïne. Hoe is dat te lijmen? <i>[Weeral een truc van de Duitsers, zeker?]</i></p>	
<p>Nu er zoveel problemen zijn om de bevolking te bevoorraden, zou het van groot nut kunnen zijn om bij de Amerikaanse consul aan te kloppen. Maar een week geleden is de vogel gaan vliegen. Aan zijn gevel hangt nog altijd een kleine Amerikaanse vlag van / 32 op 20 inch maar er is niemand thuis. Het volgend bericht werd vandaag in vier talen aangeplakt.</p> <p style="text-align: center;">Stad Oostende - Laatste waarschuwing aan de Fransche en Engelsche inwoners⁴⁵</p> <p>Aan de Engelsche en Fransche inwoners wordt uitdrukkelijk herinnerd dat zij zich persoonlijk, in den loop dezer week, moeten aangeven bij de Keizerlijke Duitse Commandantuur, Bureel van den Militairen Polizeimeister.</p> <p>Wie zich in persoon niet aangegeven heeft voor den 28 dezer maand, zal aangehouden worden.</p> <p>Oostende, 24 November 1914.</p> <p style="text-align: right;">De Keizerlijke Duitse Commadantuur (get.) VON BERNUTH Oberstleutnant en Plaatscommandant</p> <p>Aansluitend op dit bericht, vroegen de Duitsers een nieuwe lijst op van Franse en Britse onderdanen met de vermelding of ze zijn vertrokken of nog in Oostende wonen. Het eerste bericht i.v.m. de Engelse onderdanen dateert al van 19 oktober. Als we</p>	<p>woensdag 25 november</p> <p>VPTs 37</p>

⁴⁴ In het Frans in de tekst. Nederlandse versie uit SM in *De Plate*, jaargang 1991, p. 317.

⁴⁵ In het Engels bij VP. Nederlandse versie uit SM, *De Plate*, jaargang 1991, p. 341.

<p>kijken naar de datum van beide aangeplakte berichten, dan kunnen we niet anders dan toegeven dat de bezetter erg veel geduld heeft. Ik denk dat de Duitse bevelhebber met zijn tijd geen blijf weet in zijn vakantieoord aan de Belgische kust.</p>	
<p>Weer heel de dag gevechten met ondersteuning van oorlogsschepen. De Duitsers beweerden nochtans dat de Engelse vloot bij Yarmouth tot zinken was gebracht. Vandaag werd de regeling i.v.m. de verplaatsing naar de markt voor het eerst toegepast. De burgemeesters van de buitengemeenten vergezelden hun dorpsgenoten en konden rekenen op een goed onthaal bij de Oostendse bevolking. In een mum van tijd waren de handelaars hun producten kwijt aan Duitsers en Oostendenaars. Gevolg gevend aan het gisteren aangeplakte bericht, hebben zich vierhonderd personen gemeld in het stadhuis. Een groot deel van hen verliet Oostende vandaag al en mag niet meer terugkeren.</p>	<p>donderdag 26 november</p>
<p>De kanonnen bulderden dag en nacht, onophoudelijk. / Beide kanten hebben van het erg mooi weer geprofiteerd om zwaar tekeer te gaan. Om één uur s' middags vloog een geallieerde dubbeldekker over de stad. Nooit werd een piloot beter ontvangen door de Duitsers. Tien minuten lang schoten de soldaten hun geweren en machinegeweren op hem leeg. Het lawaai was oorverdovend en de granaten kwamen herhaaldelijk rond het vliegtuig tot ontploffing. De vliegenier was erg roekeloos, velen dachten dat hij die onbesuisdheid met zijn leven zou bekopen. Maar hij maakte veilig rechtsomkeer nadat hij een vuurpijl als waarschuwing had afgeschoten. Vandaag showden de nieuwe politieagenten voor het eerst hun nieuw gelegenheidsuniform. Vanaf nu moeten agenten de Duitsers groeten, de bewoners moeten plaats voor hen maken op het voetpad.</p>	<p>vrijdag 27 november VPTs 38</p>
<p>Vandaag werd schepen Moreaux door het stadsbestuur afgevaardigd om, met het oog op de bevoorrading van de bevolking, zaken te gaan doen in Nederland. Hij reed met de wagen naar Brugge en was vergezeld van drie anderen die ook door hun gemeentebestuur waren afgevaardigd. Er werd een schriftelijk verzoek om hulp gericht aan de heer Janssens, die door onze provincie naar Brussel is afgevaardigd waar hij voorzitter is van het <i>Anglo-American relief fund for Belgium</i>. Het verzoek moet wel via de Duitsers passeren. Men kan niet vooruitziend genoeg zijn en in alle richtingen kijken voor hulp want de toestand wordt met de dag erger. Vandaag arriveerde een hoge officier en de militaire muziekkapel speelde bijna heel de dag voor hem. Dit belangrijk personage – we denken dat het de prins van Wurtemberg is – logeert bij de heer Smis-Valcke, eigenaar van de baggerfirma.</p>	<p>zaterdag 28 november</p>
<p>Vandaag was het hier erg stil en saai. Maar / uit de richting van Nieuwpoort daarentegen, was het gebrul van de kanonnen oorverdovend. Enkele dagen geleden werd een "Originele kopij van een officiële dépêche" uitgehangen aan de Kommandantur. Het bericht, in het Frans gesteld, is van groot belang.</p> <p>Originele kopij van een officiële dépêche Engeland en België Documenten overhandigd aan het militair hoofdkwartier⁴⁶</p> <p>De Engelse regering beweert dat de schending van de Belgische neutraliteit de oorzaak zou zijn van haar deelname aan de huidige oorlog. Door de verklaringen van Sir Edward Grey is deze bewering niet langer vol</p>	<p>zondag 29 november VPTs 39</p>

⁴⁶ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

te houden. De morele verontwaardiging waarmee van de Duitse inval in België werd gebruik gemaakt om de publieke opinie in de neutrale landen op te zetten tegen Duitsland, komt in een heel nieuw en speciaal daglicht te staan als gevolg van het feit dat het oppercommando van het Duits leger bepaalde documenten heeft ontdekt in de archieven van de Belgische legerstaf in Brussel.

Uit de inhoud van een dossier met als titel "Engelse interventie in België" blijkt dat het sturen van een Engels expeditiekorps naar België al in 1906 was voorzien in geval van oorlog tussen Frankrijk en Duitsland. Volgens een document dat op 10 april 1906 aan de Belgische minister van Oorlog werd gezonden, heeft de Belgische chef-staf samen met luitenant-kolonel Barnardiston, militair attaché van Engeland in Brussel, op vraag van deze laatste en na verschillende overlegmomenten, een gedetailleerd plan uitgewerkt voor een gezamenlijk optreden tegen Duitsland door een Engels expeditiekorps van 100 000 man en samen met het Belgisch leger. Generaal-Majoor Grierson, Engels opperbevelhebber, heeft dit plan goedgekeurd. Alle mogelijke inlichtingen betreffende de getalsterkte en de organisatie van het expeditiekorps, de landingsplaatsen, de geschatte duur voor de verplaatsing, enz. werden meegedeeld aan het Belgisch opperbevel. Het Belgisch hoofdkwartier heeft zich gebaseerd op die gegevens om in detail de verplaatsing van de Engelse troepen op Belgisch grondgebied, hun onderdak en hun bevoorrading voor te bereiden. De samenwerking tussen Engelsen en Belgen werd tot in de kleinste details uitgewerkt. Zo moesten een groot aantal tolken en rijkswachters ter beschikking staan van het Engels leger dat ook de nodige stafkaarten moest krijgen. Men had ook al de verzorging van de Engelse gewonden geregeld.

Duinkerke, Calais, Boulogne waren uitgekozen voor de ontschepping van de Engelse troepen. Vandaar uit zouden ze met materiaal van de Belgische spoorwegen naar het operatiegebied worden gebracht. De voorziene ontschepping in Franse havens en het vervoer over Frans grondgebied bewijzen dat afspraken met het Frans opperbevel aan de Anglo-Belgische overeenkomst voorafgingen. Zoals in het document te lezen staat, hebben deze drie mogelijkheden nauwkeurig plannen voor samenwerking tussen de "geallieerde strijdmachten" uitgewerkt. Dat er in geheime documenten een kaart van de / Franse slagorde is ontdekt, bevestigt alleen het voorgaande.

In het hiervoor vermeld document, staan ook enkele opmerkelijke zaken. Ergens staat te lezen dat luitenant-kolonel Barnardiston heeft laten verstaan dat men niet op steun van Nederland kon rekenen. Hij had ook vertrouwelijk laten weten dat de Engelse regering het plan had opgevat om de bevoorrading van het Engels leger via Antwerpen te laten gebeuren vanaf het ogenblik dat de Noordzee gezuiverd was van alle Duitse oorlogsschepen. Vervolgens stelde de Engelse militaire attaché de oprichting voor van een Belgisch spionagenet in de Rijnstreek. Tussen de geheime papieren bevond zich ook een verslag van baron Greindl, die lange tijd ambassadeur van België in Berlijn was. Het document is gericht aan het Belgisch ministerie van Buitenlandse Zaken en

VPTs 40

is een welgekomen aanvulling van de militaire informatie die we hebben ontdekt, Dit verslag dat getuigt van groot doorzicht, legt de achterliggende motieven van het Engels voorstel bloot. De ambassadeur trekt de aandacht op de gevaarlijke situatie waarin België zich heeft gewerkt door eenzijdig partij te kiezen voor de mogelijkheden die *L'Entente cordiale* hebben onderschreven. In zijn heel gedetailleerd verslag van 23 december 1911 - waarvan de volledige publicatie vertrouwelijk blijft - stelt baron Greindl vast dat het plan van het Belgisch opperbevel om 's lands neutraliteit te vrijwaren bij een Frans-Duits conflict, enkel militaire maatregelen in het vooruitzicht stelt in geval Duitsland de Belgische neutraliteit zou schenden. Nochtans is het even waarschijnlijk dat Frankrijk via het Belgisch grondgebied Duitsland zou aanvallen. De ambassadeur schrijft letterlijk het volgende:

'Langs de kant van Frankrijk bestaat het gevaar niet enkel ten Zuiden van Luxemburg maar langs de volledige gemeenschappelijke grens. Dit berust niet op veronderstellingen, maar op zekerheden.

Het idee van een draaibeweging via het Noorden is zeker opgedoken in de plannen van de *Entente Cordiale*. Als het anders zou zijn, zou het plan om de verdediging van Vlissingen uit te bouwen, geen zo'n ophef hebben veroorzaakt in Parijs en Londen. Men maakte er geen geheim van waarom men wou dat de Schelde zonder verdediging bleef. Het was om de mogelijkheid open te houden om een Engels garnizoen naar Antwerpen te brengen, dus om bij ons een operationele basis op te zetten voor een offensief in de richting van de Neder-Rijn en Westfalen en België hierin mee te sleuren. Dit laatste zou niet moeilijk zijn eens we afstand hadden gedaan van de gewaarborgde neutraliteit van ons grondgebied. We zouden in dit geval onze eigen bewegingsvrijheid hebben opgegeven alsook elk middel om te weerstaan aan de bevelen van zogezegde beschermers die we zonder veel nadenken hadden binnengelaten. De trouweloze en naïeve loslippigheid van kolonel Barnardiston tijdens het afsluiten van de *Entente Cordiale* hebben ons duidelijk laten zien waarover het eigenlijk ging.

Toen het duidelijk werd dat we ons niet op stang lieten jagen door het risico van een mogelijke sluiting van de Schelde, werd het plan niet afgeblazen maar in die zin gewijzigd dat de Engels expeditionaire troepenmacht niet zou ontschepen aan de Belgische kust maar in de dichtstbij gelegen Franse havens. Dat heeft kapitein Faber onthuld en werd ook niet tegensproken, even min de berichten in de pers die deze onthullingen hebben bevestigd en op sommige punten zelfs aangevuld. Eens aan land gebracht in Calais of Duinkerke zou dit Engels leger niet langs de grens tot aan Longwy trekken om zo Duitsland binnen te trekken. Het zou dadelijk via het Noord-Westen ons land binnentrekken. Dit is in het voordeel van de Engelsen die zo onmiddellijk in actie kunnen treden en het / Belgisch leger tegenkomen. We lopen zo het risico van een veldslag

in een streek waar we geen enkele versterkte legerplaats hebben, dat provincies die rijk zijn aan alle soort inkomstbronnen in andermans handen vallen of dat de mobilisatie van onze eigen strijdkrachten wordt belet en pas toegelaten na de formele belofte dat de mobilisatie plaats vindt in het voordeel van Engeland of van haar bondgenoot.

Het is absoluut noodzakelijk dat het leger afziet van de strategie die het in deze hypothese zou volgen en dit zowel in het belang van onze militaire verdediging als voor de richting die onze buitenlandse politiek moet uitgaan in geval een oorlog zou uitbreken tussen Duitsland en Frankrijk'.

Deze bedenkingen komen uit een onbevooroordeelde bron. Ze leveren het ontegensprekelijk bewijs dat Engeland, dat zich nu opwerpt als verdediger van de Belgische neutraliteit, België ertoe heeft gebracht om eenzijdig stelling te nemen in het voordeel van de *Entente*-mogendheden en dat Engeland op een bepaald ogenblik er zelfs aan gedacht heeft om de neutraliteit van Nederland te schenden. Bovendien blijkt hieruit dat de Belgische regering, door gevolg te geven aan de voorstellen van de Engelsen, zich schuldig heeft gemaakt aan een zware inbreuk tegen haar verplichtingen als neutrale macht. Het vervullen van die verplichtingen had moeten inhouden dat de Belgische regering in haar verdedigingsplannen ook de mogelijke schending van haar neutraliteit door Frankrijk zou hebben voorzien en dat ze, voor dat geval, met Duitsland gelijkaardige verbintenissen had gemaakt als deze die ze afsloot met Frankrijk en Engeland. De pas ontdekte stukken zijn een duidelijk bewijs dat België heulde met de landen van de *Entente*, feiten waarvan de bevoegde Duitse diensten al voor de oorlog op de hoogte waren. Ze rechtvaardigen ons militair optreden en zijn een bevestiging van de informatie die het Duits opperbevel had ontvangen i.v.m. de Franse plannen.

Mogen de ogen van de Belgen open gaan zodat ze zien wie verantwoordelijk is voor het ongeluk waarin dat ongelukkig land werd gestort.

Ik voel me niet bevoegd om commentaar te geven op de inhoud van die dépêche maar ik vermoed dat, eens de oorlog voorbij zal zijn, er nog heel wat over zal worden gediscussieerd.

Vandaag vernamen we dat schepen Moreaux en zijn medereizigers werden aangehouden in Brugge. De heer Moreaux werd kort nadien vrijgelaten en mocht zijn reis naar Nederland verder zetten. Ook de chauffeur is vrij en kwam te voet uit Brugge terug om ons in te lichten over het voorval waarvoor de reisgenoten van dokter Moreaux verantwoordelijk waren. Die hadden verschillende brieven bij die bestemd waren voor adressen in Engeland en in Nederland. De drie worden vastgehouden in Brugge en de wagen die eigendom is van de chauffeur, werd in beslag genomen. Gelukkig dat mijnheer Moreaux zijn weg kon / verder zetten want hij is de man op wie we onze hoop hebben gesteld. Nu volgt een afschrift van twee berichten die ik nog niet heb kunnen invoegen.

1 (in vier talen)

maandag 30 november

VPTs 42

<p style="text-align: center;">Bericht aan de bevolking⁴⁷</p> <p>Wie de veldtelegraaf of -telefoon beschadigt, wordt terechtgesteld. Wie dit bericht wegneemt, zal heel streng worden gestraft. Indien de dader niet wordt gevonden, zullen de strengste maatregelen genomen worden tegen de lokale bevolking waar de misdaad werd gepleegd of waar dit bericht werd verwijderd.</p> <p style="text-align: right;">De generaal bevelhebber.</p> <p>2 (in drie talen)⁴⁸</p> <p style="text-align: center;">Bericht</p> <p>Met ingang van heden heb ik als militair gouverneur van het Duits Keizerrijk het bestuur van West-Vlaanderen overgenomen. Majoor Rogalla von Bieberstein is mijn medewerker. Onder mijn orders staat de heer president Küster, die de leiding heeft van de burgerlijke administratie van de provincie West-Vlaanderen. De plaatselijke verantwoordelijken zijn: luitenant-kolonel, graaf von Schwerin, voor het arrondissement Brugge en kolonel Lubbert voor dat van Kortrijk. Brugge, 14 november 1914.</p> <p style="text-align: right;">De militair gouverneur van West-Vlaanderen (get.) von Kramsta - luitenant-generaal</p>	
<p>Vandaag weer geweldig geschut uit de richting van Nieuwpoort. De Duitsers gebruikten de kanonnen die ze in Raversijde en Mariakerke hadden opgesteld en ik kan U verzekeren dat hun lawaai oorverdovend was. Dat belet echter niet dat zich rond de middag zienderogen een vorm van paniek meester maakte van de soldaten. Heel wat infanteristen en marinesoldaten keerden terug van het front om in de richting van Zeebrugge terug te verdwijnen. Die uitzonderlijke troepenbeweging duurde de hele namiddag. Nog nooit hoorden we het schieten van de kanonnen zo hard als vandaag.</p> <p>Plaatscommandant von Bermuth werd vervangen door majoor O. von Wins. De soldaten zijn al een paar dagen bezig met het leeghalen van enkele mooie woningen. Zo werd het meubilair uit de woning van Dr Verscheure opgeladen. / Hetzelfde in huize Sanders en op nog vele andere plaatsen.</p> <p>Alle soldaten zien er fit en gezond uit. Verwonderlijk is dat niet. Ze krijgen wat hun hartje lust en waaraan wij tekort hebben. Onze Belgische soldaten kregen hier niet zoveel te eten als de Duitsers nu.</p> <p>Een bericht te Brugge ondertekend door luitenant-generaal von Kramsta:</p> <p style="text-align: center;">Kennisgeving⁴⁹</p> <p>De belgische Regeering heeft in het gebied door de duitsche troepen bezet, aan weerplichtigen van eenige jongere jaargangen bevelen tot oproeping laten toekomen. Deze belgische bevelen zijn ongeldig. In het door duitsche troepen bezette gedeelte van het land zijn voor alle inwoners uitsluitelijk de bevelen van de Keizerlijke Duitse Krijgsoverheid</p>	<p>dinsdag 1 december</p> <p>VPTs 43</p>

⁴⁷ In het Engels bij VP. Eigen vertaling.

⁴⁸ In het Frans. Eigen vertaling.

⁴⁹ In het Frans. Nederlandse versie uit *Bulletin Communal* 1914, p. 717: *Oproepingsbevel aan dienstplichtigen*.

<p>geldig. Hiermede wordt aan de ontvangers der belgische bevelen tot oproeping uitdrukkelijk verboden aan deze gevolg te geven. Weerplichtigen mogen in 't vervolg het bereik hunner tegenwoordige verblijfplaatsen (stad of gemeente) zonder goedkeuring der duitsche overheid niet meer verlaten, anders zal hunne familie verantwoordelijk gemaakt worden. Weerplichtigen, die in het bezit zullen gevonden worden van een bevel tot oproeping of van eene erkenningsmedaille, worden als krijgsgevangenen behandeld. Brugge, den 19 November 1914.</p> <p style="text-align: right;">Bij bevel: De militaire Gouverneur van West-Vlaanderen, (get.) von Kramsta, Generalleutnant</p>	
<p>Het volgend bericht werd vandaag aangeplakt: Stad Oostende - Bericht betreffende de aanschaffing van kolen⁵⁰</p> <p>Alle koolhandelaars en bijzonderen moeten hunnen voorraad van kolen bestellen (ten minste eenen wagon, en zoo noodig met verschillende in gemeen) bij denzelfden leverancier, rechtstreeks aan de koolmijnen of bij de handelaars in 't groot. De noodige briefwisseling neemt de volgende richting: De koper geeft zijnen brief open aan den Plaatscommandant. Het adres luidt: An den Armee-Postdirektor 4. Een tweede briefomslag met het adres van den leverancier moet terzelfder tijd besteld worden. De Legerpost-Direkteur laat dan die brieven aan de leveranciers geworden. Het antwoord volgt denzelfden weg. De leverancier bestelt zijnen brief open (vergezeld van een briefomslag met het adres van den koper) aan den Heer Direkteur van den Legerpost 4; deze overhandigd (<i>sic</i>) den brief weder aan den koper. Oostende, den 30 November 1914.</p> <p style="text-align: right;">(get.) O. Wins Majoor en Plaatscommandant</p> <p>De vuurtoren is van groot nut voor de Duitsers. Vandaag zag ik er een soldaat die praktisch de hele dag boodschappen verstuurd met behulp van vlaggetjes. / Om half twaalf vloog een dubbeldekker van de geallieerden over de stad. Het toestel vloog hoog in de lucht maar daalde bij het naderen van de stad. Onnodig te zeggen dat de vijand hem met alle beschikbare wapens verwelkomde. Op sommige momenten explodeerden wel zes tot acht granaten rond het toestel maar het werd niet beschadigd. Anderhalf uur later was het daar terug terwijl een Duitse Taube een noodlanding maakte. Het artillerieorkest hernam maar de moedige piloot verdween over zee. Terwijl ik aan het schrijven ben (het is nu kwart voor elf in de avond Duitse tijd) hoor ik duidelijk een vliegtuig over mijn woning vliegen. Het is toch al laat om nog een</p>	<p>woensdag 2 december</p> <p>VPTs 44</p>

⁵⁰ In het Frans. Nederlandse versie uit *Bulletin Communal* 1914, p. 721.

<p>achtervolging in de lucht in te zetten. Maar wat hoor ik? Brrrm, brrrm, brrrm, brrrm, ... Wat is er gaande? Is ons laatste uur aangebroken? Wat een oorverdovend lawaai! Het is precies alsof duizend kanonnen op hetzelfde moment en zonder onderbreking aan het schieten zijn. Zouden de Duitsers zich misschien aan het terugtrekken zijn? Twintig minuten later vermindert het lawaai maar het stopt niet. Het komt uit de richting van Nieuwpoort en lijkt afkomstig van oorlogsschepen.</p>	
<p>Het schieten duurt al de hele dag en nacht maar wel met lange tussenpauze. De gedachte dat de bezetter Oostende misschien aan het verlaten is, houdt me constant bezig.</p> <p>Vandaag was er sprake van dat Nederland mogelijk in de oorlog zou worden meegetrokken. Aan de kant van België of van Duitsland? Wie weet? In het tweede geval zouden we veroordeeld zijn tot de hongerdood. Aangenaam vooruitzicht! De coöperatieve S.E.O. die meer dan 4000 [3000] leden telt, heeft de bevoorrading als volgt geregeld. Elk lid ontvangt één keer per week één kilo van de kruidenierswaren die nog voorradig zijn. Eén keer per dag heeft hij recht op brood naargelang de gezinsgrootte met een maximum van vier broden. Dit alles natuurlijk op voorwaarde dat er geen tekort is aan meel. Twee of drie dagen lang was er helemaal geen brood of amper voor de helft van de S.E.O.-leden. De controle gebeurt op basis van een genummerde kaart. De coöperatieve leverde al eens brood gebakken met / een mengeling van witte bloem en rogge. Vandaag is er enkel nog roggebread en dan meestal nog zonder gist gebakken.</p> <p>De burgemeesters uit de omgeving van Oostende kwamen opnieuw samen. Ze kwamen overeen om, zoals opgelegd door de Kommandantur, een lijst te overhandigen met wat er nog reste aan meel, rogge, enz. Ze verbonden zich er toe om een verzoek om hulp te sturen naar provinciaal afgevaardigde Janssens in Brussel. De toestand van al die gemeenten is erg kritisch. Zijn we veroordeeld om van honger om te komen of is de verlossing voor binnenkort?</p>	<p>donderdag 3 december</p> <p>VPTs 45</p>
<p style="text-align: center;">Stad Oostende - Bericht Prijs der levensmiddelen⁵¹</p> <p>Daar de stijgende schaarsheid der levensmiddelen en koopwaren, zekere personen zonder geweten kan aanzetten om de verhoging der prijzen te verwekken, brengt de Burgemeester ter kennis van de bevolking dat artikel 311 van het strafwetboek strengelijk zal toegepast worden op de uithongeraars der bevolking. Dit artikel luidt als volgt :</p> <p>Artikel 311 - De personen, die door eenige WELKDANIGE bedriegelijke middelen, de verhoging der prijzen der Eet en Koopwaren zullen veroorzaakt hebben, zullen gestraft worden met eene gevangzitting van een maand tot twee jaar en eene boete van 300 tot 10.000 frank.</p> <p>Gedaan ten stadhuize van Oostende, den 3 December 1914.</p> <p style="text-align: right;">De Burgemeester (get.) Aug. LIEBAERT</p> <p>Een heel wijze voorzorgsmaatregel want de prijs van sommige voedingswaren is al sterk gestegen, bv. 4,10 BEF voor een kilo boter, 0,30 BEF voor een vers ei, enz. De twee grote rode kruisen die op het dak van het centraal station geschilderd werden, zijn afgeregend.</p> <p>Tot op vandaag werd geen enkele Engelse of Franse staatsburger aangehouden zodat er hoegenaamd geen reden is om de 3 000 000 DM te betalen die de Duitsers zo nodig hebben. Er werd geen enkele Belgische soldaat in burgerkleden ontdekt of</p>	<p>vrijdag 4 december</p>

⁵¹ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst uit SM, *De Plate*, jaargang 1992, p. 248.

<p>vereenkomst met dezelve, zullen deel genomen hebben aan de uitgave of aan de poging tot uitgave van deze titels.</p> <p>ARTIKEL 177. – Wiedanig – zonder zich plichtig gemaakt te hebben aan de uitgave voorzien in het voorgaand artikel – zich met voorafgaande kennis deze nagemaakte of vervalschte titels zal aangeschaft hebben, en ze zal uitgegeven of getracht hebben uit te geven, zal gestraft worden met eene gevangzitting van één tot vijf jaren.</p> <p>ARTIKEL 178.– Diegene die deze nagemaakte of vervalschte titels weer in omloop zal gebracht hebben, na derzelve gebreken te hebben erkend of doen erkennen, zal gestraft worden met eene gevangzitting van eene maand tot één jaar en eene boet van vijftig tot duizend frank.</p> <p>Gedaan ten Stadhuisse van Oostende, den 4 December 1914.</p> <p style="text-align: right;">De Burgemeester, A. LIEBAERT.</p>	
<p>Er kwamen heel wat frisse troepen toe. De soldaten droegen allemaal verschillende uniformen. Ze hadden geen wapens bij maar waren wel zwaar bepakt. We zagen zowel jongens van zeventien als mannen van veertig tot vijftig jaar oud. Er arriveerden ook 180 bakkers die in kazerne werden ondergebracht waar ze een bakkerij aan het opstarten zijn. Er werden meerdere duizenden kilo's meel aangevoerd maar die waren niet voor de bevolking bestemd.</p> <p>De coöperanten van S.E.O. konden gisteren geen brood krijgen. Morgen misschien wel.</p> <p>En laat me toe te zeggen dat het erg gelijk op het brood dat men aan paarden geeft. Het is bitter en ligt op de maag. Mensen met een zwakke gezondheid kunnen het niet eten. Er is al lang geen wit brood meer te verkrijgen. In het begin van de bezetting was het nog gebakken met een mengeling van meel en rogge. Maar vandaag is het niet langer te vreten. /</p> <p>Voor de middag zagen we twee vliegtuigen overvliegen. Er viel hen een warm onthaal te beurt. Na de middag vloog er nog één over de school aan de Stuiversstraat en boven het Palace Hotel waar het twee blauwe lichtkogels afschoot. Blijkbaar zijn daar heel wat soldaten gelegerd. Het zou ons niet verwonderen dat de geallieerden daar één dezer dagen een aantal bommen op gooien.</p> <p>Sinds twee of drie dagen zijn soldaten bezig met alle piano's weg te halen uit gesloten villa's in de buurt van de Zeepromenade. Ze worden naar het station gebracht samen met mooie schilderijen, enz. Ik zag twee wagens met telkens zes piano er op. Waarschijnlijk gaan die op transport naar Duitsland. De aangebrachte schade is enorm en de diefstallen zijn ontelbaar.</p> <p>Elke zondag en op sommige weekdagen zijn er Duitse priesters die mis lezen.</p>	<p>zondag 6 december</p> <p>VPTs 48</p>
<p>De laatste dagen werden grote hoeveelheden hout weggesleept. Al wat Oostende aan hout bezit, werd aangeslagen. De heer Deweert, één van onze houthandelaars, heeft tot op heden al voor meer dan 100 000 BEF aan hout geleverd aan de bezetter. Op de vuurtorenwijk groeven de Duitsers diepe loopgraven. Ze stelden verschillende kanonnen op en de duinenpaden werden geplaveid. Sinds vier of vijf dagen zijn ze aan het werk in de buurt van het oud Fort Napoleon dat al dateert van rond 1600. In de werkplaats van het Zeewezen is een grote ploeg militairen constant aan het werk. De inbeslagnames gaan verder: uurwerken, regenjassen, handschoenen, kleren enz. Er worden nog altijd onbewoonde panden opengebroken. Soms wordt ook bij de burens, die instaan voor de bewaking, binnengebroken. De soldaten die hiervoor verantwoordelijk zijn, verklaren dat ze licht zagen door de ramen en komen hiermee weg.</p> <p>Het gebeurt dat onvoorzichtige bewoners hun ramen / niet verduisteren met als gevolg dat soldaten de ruiten kapot schieten.</p>	<p>maandag 7 december</p> <p>VPTs 49</p>

<p>Inwoners die na acht uur 's avonds in de straten worden aangetroffen, krijgen een boete van 5 tot 25 BEF. Hetzelfde overkomt de boeren die de markt niet vóór één uur verlaten hebben.</p>	
<p>Vandaag kwam de gemeenteraad in openbare zitting bijeen. Het belangrijkste agendapunt was de bevoorrading van de bevolking. Er werd besloten dat elke inwoner vanaf de leeftijd van achttien maanden dagelijks recht heeft op 400 gram brood, wat ongeveer overeenkomt met een half brood. Bakkers moeten hun brood verkopen tussen 7 uur en 11 uur in de voormiddag (Duitse tijd) en onder toezicht van een controleur van de stad. De samenstelling van de families moet worden opgelijst en elk gezin zal een broodkaart krijgen. De bakkerijen moeten de deuren sluiten om 11 uur. Daarna mag geen brood meer worden afgeleverd. De bevolking zal hier zo vlug mogelijk van op de hoogte worden gebracht.</p> <p>Vandaag was er geen brood te krijgen. Meel verkopen is streng verboden en de bakkers zijn verplicht hun meel aan te kopen bij het stadsbestuur.</p> <p>Oostende is tegenwoordig de thuisbasis van een Duits vlooteskader dat bestaat uit vijf sleepboten die moeten doorgaan voor slagschepen. Elk schip is uitgerust met een automatische machinegeweer. Ze moeten mijnen leggen maar als de zee voor hen niet veilig lijkt, lopen ze de haven binnen, net zoals de vloot in Kiel.</p>	<p>dinsdag 8 december</p>
<p>Van heel vroeg in de ochtend, zagen we uitzonderlijk veel troepenbewegingen. Honderden soldaten, heel wat kanonnen en materiaal kwamen terug van het front. Iemand vertrouwde me toe dat er zeker een verband moest zijn met de gespannen toestand tussen Duitsland en Nederland. Gaan ze al die soldaten naar de Nederlandse grens sturen? Wat zullen / de gevolgen zijn voor ons als Nederland de oorlog verklaart aan Duitsland? Voor Duitsland zou het een ramp zijn. Het kleine België zal misschien vlugger dan verwacht van de Duitsers verlost zijn. Hopen maar!</p> <p>Vandaag verzocht het stadsbestuur de militaire overheid van Oostende enkele zakken meel te mogen lenen. Zodra de stad meel uit de omliggende gemeenten zal ontvangen, zal ze het meel teruggeven. De Duitsers weigerden niet vlakaf maar antwoordden dat we voor toelating naar de Intendant in Brugge moesten schrijven. We mochten door middel van een telegram om hulp vragen aan de burgemeester van Antwerpen.</p> <p>Vandaag werd het volgend bericht openbaar bekend gemaakt.</p> <p style="text-align: center;">Bericht in verband met het verbruik van gas voor verlichting⁵³</p> <p>Te rekenen van Woensdag 9 December 1914 tot later bericht zullen alle gasmeters der bijzondere abonnementen gesloten blijven.</p> <p>Het verbruik van gas voor de verlichting, de verwarming en de keuken wordt dus verboden tot op het oogenblik dat de exploitatie van het gasgesticht zal hernomen worden.</p> <p>Uitnemingen aan dit verbod mogen maar geduld worden voor de officiële gebouwen bezet door de Keizerlijke troepen of door de stadsdiensten, en voor de woningen of appartementen bewoond door duitsche officieren.</p> <p>Oostende, den 9 December 1914.</p> <p style="text-align: right;">De Kommandant, (get.) BITTINGER</p>	<p>woensdag 9 december</p> <p>VPTs 50</p>
<p>Er kwamen deze morgen heel wat soldaten terug van het front. Blij en opgelucht, zongen de meesten <i>Wacht am Rhein</i>. Waarom zongen ze niet <i>Wacht aan de IJzer</i>, want het was toch daar dat ze op wacht hadden moeten blijven?</p> <p>Ze werden ondertussen door frisse soldaten afgelost. Vanaf vanmorgen 10 uur</p>	<p>donderdag 10 december</p>

⁵³ In het Frans bij VP. Nederlandse versie uit *Bulletin Communal 1914*, p. 752-53. *Gasgesticht*: gasfabriek; *uitnemingen*: uitzonderingen.

<p>arriveerden honderden zeesoldaten per trein Na de middag vertrokken ze met veel materiaal naar het front. Ik vermoed dat zij die van het front terugkwamen, komen rusten en dat de anderen hen vervangen. Het was echt om compassie te krijgen met die nieuwkomers. Ze waren zo armzalig gekleed / en ook zagen we dat ze onvoldoende gedrild waren. Het feit dat ze de schietstand gebruikten, zegt genoeg. In de loop van de namiddag zagen we een kabelballon in de richting van Leffinge. Het stadsbestuur ontving een bericht van de Kommandantur dat vluchtelingen uit Westende en Lombardzijde die naar Oostende waren gestuurd, naar Brussel moeten vertrekken. Sukkelaars, zo moeten tjolen van de ene stad naar de andere. Vandaag kwamen honderd zakken meel toe bestemd voor de bevolking. Gisteren en eergisteren hadden veel mensen geen brood in huis. Elke morgen staan vóór de bakkerijen honderden mensen aan te schuiven. Onbeschrijfelijke taferelen spelen zich daar af.</p>	VPTs 51
<p>Een drietal dagen geleden kwam een ploeg werklieden aan. Vandaag had ik de gelegenheid om ze van dichtbij te 'bewonderen' en ik stond aan de grond genageld toen ik hun tronie zag. Ik veronderstel dat het vrijgelaten criminelen zijn. Dat zootje en ook vele soldaten worden ingezet bij de verdedigingswerken van de vuurtorenwijk. Zwarte kanonnen worden er opgesteld en paden aangelegd. Ik veronderstel dat ze het oud Fort Napoleon dat dateert uit de 17de eeuw, aan het opkalfateren zijn. Deze namiddag weer kanongeschut vanuit de omgeving van de stad. Gelukkig duurde het niet al te lang. Precies een stilte voor de storm en misschien een voorteken van een dreigende orkaan?</p>	vrijdag 11 december
<p>Vandaag kwam graaf von Schwerin, arrondissementshoofd van Brugge, rond het middaguur in het stadhuis aan. Hij onderhield zich met de burgemeester en vroeg een naamlijst op van de Oostendse Burgerwachters. Wat heeft dat te betekenen? Zijn de Duitsers weer iets aan het bekokstoven om die mensen het leven zuur te maken? Vandaag geraakten volgende berichten bekend.</p> <p style="text-align: center;">1 Stad Oostende - Waarschuwing aan de personen die hunne wettige woning in Oostende niet hebben⁵⁴ /</p> <p>Vele personen, in Oostende niet woonachtig, hebben verwaarloosd zich te gedragen naar de herhaalde uitnodigingen, die hun gedaan werden, zich in het bevolkingsbureel ten Stadhuize te doen inschrijven, voor hun vertrek van Oostende. Veel soortgelijke personen zijn voorts in Oostende blijven wonen, ofschoon zij reeds ingeschreven waren op de lijsten der afreizenden.</p> <p>Al die personen krijgen een laatsten uitstel, tot 16 December, om zich te doen inschrijven en te vertrekken. Degenen die, in tegenstrijdigheid met dit bevel, zich na voormelden datum in Oostende nog zullen bevinden, zullen, mits gebeurlijke beslagname hunner goederen, met het naaste gevangentransport verwijderd worden.</p> <p>Oostende, den 11 December 1914.</p> <p style="text-align: right;">De keizerlijke Duitse Kommandantur (get.) BITTINGER Kapitein-luitenant en plaatscommandant</p> <p>2 Stad Oostende - Verordening betreffende den Verkoop van Meel en van</p>	<p>zaterdag 12 december</p> <p>VPTs 52</p>

⁵⁴ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst uit *Bulletin Communal 1914*, p. 755.

Brood⁵⁵

DE GEMEENTERAAD

Gezien artikel 78 der Gemeentewet;

BESLUIT:

ARTIKEL 1. - Het is verboden meel of koorn tot een ander doeleinde te gebruiken dan tot het maken van brood.

ART. 2. - De bakkers, die begeeren hunnen handel voort uit te oefenen, moeten eene verklaring teekenen, waarbij zij zich verbinden stipt de bepalingen van het tegenwoordig reglement te volgen, dat aan den voorgevel van elke bakkerij zal aangeplakt worden.

ART. 3. - Elke bakkerij zal werken onder het toezicht van eenen afgevaardigde der stad. Deze zal regelmatig eenen staat houden van de koopwaar die dagelijks binnen komt en van degene die verwerkt wordt.

ART. 4. - Binnen de palen van den beschikbaren voorraad, zullen, de bakkers, tégen betaling, het meel kunnen bekomen noodig tot hunne voortbrenging. Het Gemeentebestuur zal het gewicht en den prijs van het brood vaststellen, alsook de verhouding volgens dewelke de mengeling van bloem met tarwe- of roggemeel mag geschieden.

ART. 5. - Het is verboden alle ander brood of bakkerij-produkten dan gewoon brood te maken of te koop te stellen. Dit brood moet gemaakt worden met meel, zooals dit door de Stad geleverd of zooals het bekomen wordt door de mengelingen in de verhoudingen door haar opgelegd.

ART. 6. - Het rondvoeren en de tehuisbestelling van brood zijn strengelijk verboden. De verkoop van brood zal in de bakkerijen zelf geschieden, in de tegenwoordigheid van eenen afgevaardigde van het Gemeentebestuur tusschen 7 en 11 uur 's morgens (duitsch uur). Buiten deze uren is alle verkoop verboden en zullen de winkels en bakkerijen stiptelijk moeten gesloten blijven.

ART. 7. - De overste van elke familie zal op het politie-bureel van zijnen wijk, vóór een te bepalen datum, moeten doen kennen de samenstelling van zijne familie met aanduiding der personen die bij hem onderhouden worden, ten welkdanigen titel, (dienstmeid, knecht, werkvrouw, enz.). Te dien einde, zal eene gedrukte formulier moeten ingevuld worden door de aanduiding van alle inlichtingen, die erin gevraagd worden. /

ART. 8. - De overste van elke familie zal vervolgens, in hetzelfde politie-bureel, de persoonlijke kaart moeten afhalen, bij middel van dewelke hij dagelijks, in eene bakkerij van zijne keus, de hoeveelheid brood, waarop zijne familie recht heeft, zal kunnen bekomen. Bij elke levering zal de afgevaardigde van de Stad, in de bakkerij vertegenwoordigd, den datum vernietigen.

ART. 9. - De Gemeenteraad bemachtigt het Schepen-College alle maatregelen te nemen tot de uitvoering van deze verordening, namelijk: de benoeming van de leden van het toezichts-Comiteit ; de aanwijzing van de leden van het personeel der kontrol ; de dagelijksche maximum-

VPTs 53

⁵⁵ Idem. *Bulletin Communal 1914*, p. 751.

<p>hoeveelheid brood die elken persoon van meer dan 18 maanden oud zal kunnen koopen ; de prijs van het brood; de verhouding van mengeling der meelsoorten ; enz.</p> <p>ART. 10. – Alle inbreuk op de bepalingen van het tegenwoordig reglement zal gestraft worden met de straffen van enkele politie, onder voorbehoud van alle andere maatregelen, die tegen de plichtigen zullen kunnen genomen worden.</p> <p>Goedgekeurd door den Gemeenteraad in zitting van 8 december 1914.</p> <p>Door den Raad:</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;">De Sekretaris</td> <td style="width: 50%;">De Burgemeester</td> </tr> <tr> <td>Fr. Thoné</td> <td>A. Liebaert</td> </tr> </table> <p>Nooit eerder was de bevolking zo terneergedrukt als vandaag. We voelen dat de Duitsers de kleinste aanleidingen gebruiken om ons te duvelen. Het eerste bericht is hier een duidelijk voorbeeld van. Hongersnood dreigt en het gevaar van een beschieting van de stad is nog niet helemaal verdwenen. Wat staat de Oostendse bevolking nog te wachten? Moeten we het ergste vrezen of de bevrijding verhoppen?</p>	De Sekretaris	De Burgemeester	Fr. Thoné	A. Liebaert	
De Sekretaris	De Burgemeester				
Fr. Thoné	A. Liebaert				
<p>Vandaag is het zondag. De officieren lopen rond zonder helm en dragen een blauwe overjas. Ze gaan allemaal naar de kerk waar de muziekkapel van de zeesoldaten speelt.</p> <p>Om één uur woonde ik de "Wachtparade" op het Wapenplein bij. Nooit van mijn leven zag ik zoiets grappigs. Ik kan U verzekeren dat de Belgische Burgerwacht beter gedrield is dan die zeesoldaten. Hun fameuze "Wachtparade" was een klucht.</p> <p><i>[Sommigen hadden een geweer met erop een bajonet van de Burgerwacht en anderen droegen een blauwe broek.]</i></p> <p>Vandaag hoorde ik dat een zeesoldaat zelfmoord heeft gepleegd door in de Brugse vaart te springen. Zijn kleren werden op de oever van het kanaal aangetroffen. In een café aan het Vandersweeplein gaf een zeesoldaat uit de Elzas een muzikaal optreden. Hij speelde de <i>Marseillaise</i> en de <i>Brabançonne</i> op een fluit terwijl de andere soldaten in stilte luisterden. Na afloop kreeg hij een sigaar en een lekkere pint van de waard. / Vanavond waren de straten die op de Zeepromenade uitgeven, niet verlicht. Het was er pikdonker en een soldaat was onmogelijk van een burger te onderscheiden⁵⁶. Het was een hele opgave om het voetpad te vinden en aan de hoeken van de straat deed zich meer dan één botsing voor. Voortaan blijven de straten zonder openbare verlichting.</p>	<p>zondag 13 december</p> <p>VPTs 54</p>				
<p>Deze ochtend kanongeschut in de omgeving van Oostende. Het leek op veldgeschut hoewel de oorlogsbodems ook vanop afstand van de partij waren.</p> <p>Ten Westen van de stad, tegen de grens met Stene, zijn de Duitsers diepe loopgraven aan het klaarmaken. Langs de Torhoutsesteenweg kappen ze de mooie bomen tot op één meter van de grond en bevestigen er dan prikkeldraad aan. Dit bewijst dat ze aan het front terrein aan het verliezen zijn en dat ze van plan zijn om de stad te verdedigen.</p> <p>We zijn er bijna zeker van dat Oostende, zoals vele andere steden, zal beschoten worden. We kunnen elke dag de voorbereidingen ervan volgen en beseffen maar al te goed dat het niet gemakkelijk zal zijn om de Duitsers uit de stad te verdrijven. Eens er rond Oostende zal worden gevochten, houd ik mijn hart vast voor Raversijde en Mariakerke. En wie weet zullen de Vuurtorenwijk en ook de stad van de brokken</p>	<p>maandag 14 december</p>				

⁵⁶ Reconnaître in de tekst.

<p>delen?</p> <p>Een cafébaas had van een Duits officier gehoord dat de geallieerden vorige nacht tot aan de <i>Crocodile</i>⁵⁷ bij Middelkerke waren genaderd. Zijn onze vrienden echt zo dichtbij?</p> <p>Om twee uur vloog een dubbeldekker over. Hij werd met veel geschut begroet maar verdween over zee. Zodra het weer het toelaat, krijgen we zo'n gevleugelde vriend op bezoek.</p> <p>Een paar dagen al zien we een honderdtal zeesoldaten die leren fietsen. Komen die hier om aan sport te doen? Worden ze aan boord van hun oorlogsbodems dan door gesneuvelden en huzaren afgelost?</p>	
<p>Om zes uur vanmorgen werden we wakker gemaakt door verschrikkelijk artilleriegeschut. De kanonnen die in de duinen tussen Middelkerke en Oostende staan opgesteld, bleven maar schieten / terwijl de batterijen van de oorlogsschepen met hun verschrikkelijk gebulder hen zonder ophouden van antwoord dienden. Het lawaai was ondraaglijk. Deuren en ramen trilden, zelfs de grond. En alsof dit alles nog niet genoeg was, hoorden we tussen 11 en 14 uur de kanonnen vanuit de stad schieten op geallieerde vliegtuigen. Een voormiddag om niet vlug te vergeten want ik vermoed dat de Duitsers ook zware verliezen hebben geleden. Hun officieren liepen er heel de dag nogal neerslachtig bij.</p> <p>Vandaag vertrok een groot deel van de bevolking met de trein. Velen waren aan het wenen. Ze werden terug gestuurd naar hun woning die, wie weet, vernietigd of geplunderd werd. Het schouwspel was hartverscheurend.</p> <p>Er werd aan de Kommandatuur gevraagd of mensen die in Oostende een zomerverblijf hebben dat in de winter leeg staat, ook moesten vertrekken. Niets aan te doen, ook zij moesten weg ook al waren ze naar hier gevlucht in de hoop veilig te zijn tot aan het einde van de oorlog. En wat meer is, ze kregen een boete van 100 à 200 DM omdat ze de stad niet hadden verlaten bij de eerste aanmaning van de Kommandatuur.</p> <p>Vandaag werd de burgemeester aangehouden omdat hij verzet had aangetekend tegen de opeising van aanzienlijke hoeveelheden hout en ander materiaal. Hij werd weer vrijgelaten nadat hij zijn medewerking beloofd had. Nochtans had hij de bezetter gewezen op de bepalingen van het Verdrag van Den Haag.</p> <p>Toen we de Duitsers vroegen ons meel te lenen, waren ze akkoord voor enkele zakken "voor de zieke inwoners" en op voorwaarde dat we die binnen de vier dagen zouden teruggeven. De Duitsers zijn echt het meest beschaafde volk ter wereld!</p> <p>Het is vandaag precies twee maand geleden dat de Duitsers de stad bezetten. Wie toen zou gezegd hebben dat ze hier twee maanden zouden blijven, / zou voor pessimist versleten zijn. Een maand geleden zei ik nog dat het zo geen maand meer verder kon. We hebben steeds meer eten tekort en de Duitsers zijn de verdediging van de stad aan het organiseren. De toestand is echter niet in die mate veranderd dat we meer hoop hebben gekregen. Wat vorige maand niet is gebeurd, kan volgende maand misschien nog. We moeten in ieder geval meer beducht zijn voor de gevaren dan te hopen op de bevrijding. Maar we mogen de moed niet opgeven omdat we overtuigd zijn van de slagkracht van de geallieerden die, daaraan twijfelen we niet, de eindoverwinning zullen behalen⁵⁸.</p> <p>Mijn vurigste wens is dat de Engelse soldaten Kerstmis in Oostende zouden vieren. We kunnen hen, maar ook de Franse en natuurlijk onze eigen dappere soldaten, verzekeren dat ze hartelijk zullen worden ontvangen.</p>	<p>dinsdag 15 december</p> <p>VPTs 55</p> <p>VPTs 56</p>
<p>Na het verschrikkelijk gevecht van gisteren hebben de Duitsers 250 Franse soldaten</p>	<p>woensdag 16 december</p>

⁵⁷ Gehucht tussen Westende en Middelkerke.

⁵⁸ De passage vanaf "*De toestand is dus niet ... de overwinning zullen behalen*" komt enkel voor in het Ts. In het Ms lezen we inde plaats: "*But if they are intended to defend the town against the Allies, they want to be (victorious? numerous?) and the fear they have their back towards the sea and the battleships is not to encourage them to oppose a serious defence*".

<p>gevangen genomen. Op weg naar Brugge trokken ze door Oostende. Er waren heel de dag grote troepenbewegingen. Duizenden soldaten kwamen terug uit verlof.</p> <p>Het was al een tijdje geleden dat we nog gewonde soldaten hadden gezien. Vandaag zagen we er enkele honderden.</p> <p>Meer dan tweehonderd zeesoldaten werden opgesloten omdat ze weigerden naar het front te gaan. De meesten onder hen zijn Elzassers die niet willen vechten tegen de geallieerden.</p> <p>Er werd me verteld dat het gevecht van gisteren had plaats gevonden tussen Mariakerke en Westende. In Middelkerke vielen drie granaten op het sanatorium "Roger van Grimberghen" en ze veroorzaakten daar heel wat schade. Gelukkig vielen er geen slachtoffers. Het Hotel de la Plage en enkele villa's in Middelkerke en in de buurt van Oostende werden vernield.</p> <p>Het is nu 20 uur en er worden nog altijd gewonde soldaten aangevoerd. Het is een luguber schouwspel. In de straat / waar ik woon, kan je de silhouet van de brancardiers met hun triestige vracht nauwelijks onderscheiden in de duisternis. Hun gelijkmatige stappen weerklinken op de straatstenen. De lucht ruikt naar verzorgingsproducten terwijl de kanonnen zonder ophouden hun moorddadig werk verder zetten. Het verschrikkelijk drama aan het front is nog niet voorbij.</p>	VPTs 57
<p>Een landbouwer die woont bij de Crocodile, tussen Middelkerke en Westende, vertelde me op de markt dat het gevecht van de twee voorbije dagen verschrikkelijk was. De oorlogsschepen vuurden onophoudelijk, zei hij. Een vijfhonderdtal zeesoldaten legden de wapens neer en liepen over naar de vijand. Een officier met een patrouille van tien cyclisten, klopte gisteren bij hem aan en vroeg hem te zorgen voor hun fietsen tot ze terugkeerden. Slechts vier man kwamen vanmorgen hun fiets ophalen. Een zeesoldaat wist te vertellen dat van de twee compagnies nog veertig man in leven waren.</p> <p>Vandaag werden weer ontelbare gewonden naar de verschillende hospitalen en lazaretten gebracht. Ik zag dat sommigen er erg aan toe waren. In het stedelijk hospitaal liggen de gewonden in de gangen. Zodra het mogelijk is worden ze naar Brugge overgebracht. Negen militairen overleden in het hospitaal.</p> <p>Terwijl het schieten in alle hevigheid verder ging, doken rond de middag verschillende vliegtuigen op. Tussen 10 en 14 uur zag ik vijf vliegtuigen en één watervliegtuig. Dit laatste was van de Duitsers en vier van de vijf vliegtuigen waren van de geallieerden. Op zeker ogenblik vlogen twee geallieerde vliegtuigen boven de stad. Ze laveerden tussen de granaten maar geen van beide werd getroffen.</p> <p>Gisterenmiddag zocht een officier de burgemeester op met een rekvisitieorder bij voor 20 000 dekens en 1600 matrassen. De burgemeester voerde aan dat het onmogelijk was zo'n grote hoeveelheden te vinden. Maar de officier hield voet bij stuk en zei dat in de grote hotels en in de leegstaande woningen van de Promenade en van de zijstraten, er nog heel wat materiaal te vinden was. / De Kommandantur had in de eerste dagen van de bezetting de bewoners van de Promenade en van de aanpalende straten verplicht hun huizen te verlaten en de sleutels af te geven. Al die huizen zijn al lang geplunderd en nu worden wij verplicht om er dekens en matrassen te gaan halen⁵⁹. Weerom een staaltje van de Duitse beschaving.</p>	<p>donderdag 17 december</p> <p>VPTs 58</p>
<p>De Duitsers hebben een wondermiddel ontdekt om hun soldaten moed in te spreken. Een dame die naar het station ging voor informatie over het vertrek van de treinen naar Brussel, zag dat er een plaat was bevestigd aan een wagon waarop het woord "Calais" was geschilderd. De soldaten die hier gisteren en vandaag aankwamen, werden dadelijk doorgestuurd naar het front zodat ze geen contact konden hebben met hun kameraden die in Oostende verblijven. Ze laten dus hun</p>	vrijdag 18 december

⁵⁹ Die zin staat niet in het Ms waar we in de plaats lezen: "*This (sic) houses are thus not abandoned and the fact they are violating the properties of this (sic) persons is ignoble*".

<p>soldaten geloven dat ze al in Frankrijk zijn, meer bepaald in Calais, op weg naar Engeland.</p> <p>En nog één van hun uitvindingen. De stoomtram tussen Oostende en Middelkerke doet dienst als krant. Met krijt hebben ze vandaag op alle wagons geschreven dat de Russen verslagen zijn over het hele front en dat in Berlijn de klokken luiden. En daaronder schrijven ze: "Gelieve het door te zeggen aan de soldaten in de loopgraven".</p> <p>Jammer dat de geallieerden zoveel tramstellen achterlieten want de Duitsers maken daar handig gebruik van. Ze brengen er soldaten mee naar en van het front, evacueren gewonden en ze vervoeren er ook heel wat materiaal mee. Een gevaarlijk wapen in de handen van de vijand!</p> <p>Het was al een tijdje geleden dat we de kanonnen niet meer hadden gehoord. Deze stilte verhoogt de angst / bij de bevolking. Maar sinds een paar dagen klinkt die speciale muziek ons opnieuw in de oren. Wat een raar facet van het oorlogsgebeuren! Wanneer de mensen de kanonnen niet meer horen, worden ze terneergeslagen en hopeloos. En zodra deuren en vensters daveren, krijgen ze weer moed en hoop. Hoe dichterbij het kanongebulder, hoe beter voor ons want dat wil zeggen dat de geallieerden naderen.</p> <p>Op dit eigenste moment, hoor ik heel duidelijk de kanonnen. Hun geschut weergalmt fors in de nachtelijke stilte, ik zou zelfs het woord "plechtig" durven gebruiken. Ik kan duidelijk het afvuren en ontploffen van de granaten onderscheiden. Ze zaaien nog altijd dood en vernieling.</p>	<p>VPTs 59</p>
<p>Het eerste wat ik vanmorgen zag, was een kolonne die met munitie naar Middelkerke trok. Ik zag wagens uit Brussel, Brugge en zelfs één uit wijlen de stad Leuven. Toen ik het woord "Leuven" las, brak mijn hart en droefheid overviel mij.</p> <p>Vandaag kreeg Dr Delcroix, directeur van het Sint-Vincentiusanatorium van Mariakerke, bericht dat hij zijn instituut moest ontruimen. Deze zeventig zwakke kinderen, de meesten kreupel, moeten naar Brussel vertrekken, naar het Sint-Pietersziekenhuis. Verschillende projectielen zijn ontploft in de buurt van het sanatorium. Deze voorzorgsmaatregel was dus noodzakelijk wegens het gevaar.</p> <p>Na de middag liep een Duitse treiler de haven binnen. Iedereen was verrast en niemand kon begrijpen hoe die Oostende had bereikt. Ik veronderstel dat hij uit Zeebrugge of Antwerpen komt maar hoe die in godsnaam is kunnen ontsnappen aan het waakzaam oog van de oorlogsschepen is mij een raadsel.</p> <p>Weer de hele dag kanongebulder langs de kust. De oorlogsschepen hoorden we nauwelijks. Sommigen hadden de indruk dat Middelkerke werd beschoten. Dat is goed mogelijk want er staan kolonnen voertuigen vol munitie stil in Mariakerke en er zijn heel wat wagons in de straten van de stad achtergebleven. Vorige week, tijdens de beschieting van Westende, / stonden er nog vrachtwagens met munitie in Middelkerke⁶⁰. Het is dus goed mogelijk dat de Duitse linies zich nu ergens tussen Mariakerke en Middelkerke bevinden.</p>	<p>zaterdag 19 december</p> <p>VPTs 60</p>
<p>Heel wat beweging al van vroeg in de morgen. Verschillende compagnies trekken door de stad. Rond 11 uur Duitse tijd werd het plots drukker in de stationsbuurt. Honderden soldaten stapten over de Kapellebrug in de richting van het station. Rond dezelfde tijd verschenen twee vliegtuigen die op een granatenregen werden verwelkomd. In de richting van Leffinge zagen we een kabelballon hangen maar zodra de twee vliegtuigen naderden, werd die neergelaten.</p> <p>Deze morgen werden één Fransman en dertien Duitse soldaten begraven terwijl er muziek speelde op het kerkhof. Ze waren overleden in het hospitaal.</p> <p>Om 14 uur kwamen soldaten al zingend aan. Ze trokken van de kazerne naast het station naar Petit-Paris en zo verder naar Middelkerke. Ik zag zo tussen de vier à</p>	<p>zondag 20 december</p>

⁶⁰ In Ms: "Before this week the ammunition carts rested in Middelkerke while the Germans were in Westende".

<p>vijfduizend man voorbijtrekken met een dozijn automatische machinegeweren. Ze zagen er erg vermoeid uit en sommigen leken ziek. Allen waren zwaar bepakkt. Drievierden waren aan het roken en velen hadden twee of drie sigarendozen bij. Plots brak er paniek uit. Een geallieerd vliegtuig kwam uit de richting van Brugge en vloog bij momenten over de troep. Een honderdtal granaten werden afgevuurd maar de piloot zette gewoon zijn weg verder. Hij had ondertussen de troepenbeweging kunnen observeren</p> <p>Iedereen is ervan overtuigd dat de oorlogsschepen de kust van de ongewenste gasten zullen verlossen.</p> <p>Vandaag werd een bericht aangeplakt:</p> <p style="text-align: center;">Bericht⁶¹</p> <p>Priester Arthur Beyaert van Brugge heeft op leugenachtige wijze den Duitschen keizer, de Duitsche officieren en de Duitsche soldaten gelasterd en beledigd; hij is uit dien hoofde door het veldkrijgsgerecht, den 8 December 1914 tot 3 jaar gevangzitting / veroordeeld.</p> <p>Brugge, den 13de December 1914</p> <p style="text-align: right;">(get.) von Schröder Admiral</p>	<p>VPTs 61</p>
<p>De vijfduizend militairen die gisteren naar het front waren vertrokken, kwamen nog dezelfde avond terug. Ik veronderstel dat ze niet wisten waar ze de geallieerde linies moesten doorbreken en dat ze tevergeefs de weg naar Calais hebben gezocht⁶².</p> <p>Vandaag kwam ik in contact met een Duits soldaat. Hij leek mij een verstandige man. Luister naar wat hij mij vertelde:</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Ik kwam de Belgische grens over in de streek van Luik en maakte daar de beschieting mee. Verschrikkelijk! Na de val van Luik, trok ik met mijn regiment achtereenvolgens naar Mechelen, Antwerpen, Gent, Brugge, Diksmuide, Ieper en Oostende. - Was U niet in Nieuwpoort? - Ja zeker, ik vertrok pas eergisteren van het front. - Maar was U in de stad Nieuwpoort? - Nee, maar we zaten er wel dicht bij. We moeten Nieuwpoort niet echt innemen want we gaan doorbreken bij Diksmuide. - OK, ik begrijp het al. Maar staat het rond Diksmuide niet allemaal onder water? - Niet zo erg als in Nieuwpoort. Langs de kust hebben we honderden kanonnen staan die moeten verhinderen dat de oorlogsschepen de kust naderen. - Ach zo, De Brrrrrm - Brrrrrm die we horen, zijn dus afkomstig van Duitse kanonnen? - Natuurlijk, we hebben daar zwaar geschut opgesteld. - U zei me dat U in Leuven was. Is die stad volledig van de kaart? - Ze was vernield maar ze is al heropgebouwd. Enkel de straten vóór het station liggen nog in puin. - Hm. En wie heeft de stad heropgebouwd? - <i>Unsere Leute</i>". <p>Ik zette mijn weg verder, vol medelijden met die arme jongen van twintig jaar en met de Germaanse cultuur.</p> <p>Om 16 uur zag ik vanuit de richting van het Palace / Hotel torenhoge rookwolken opstijgen. Grote paniek onder de bevolking. Iedereen dacht dat de Duitsers de stad in brand hadden gestoken. In het "Tentoonstellingscentrum voor alle sporten⁶³" (vroeger Lunapark) ontstond toevallig brand. Het gebouw dat volledig uit hout was opgetrokken, is totaal uitgebrand. Grote hoeveelheden geweerkogels die daar waren</p>	<p>maandag 21 december</p> <p>VPTs 62</p>

⁶¹ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst van SM in *De Plate*, jaargang 1994, p. 162.

⁶² In Ms: " ... to pierce the line and they are searching a hole in vain".

⁶³ Volgens SM, *De Plate*, jaargang 1994, p. 164.

<p>opgeslagen, zijn ontploft. Brandweer en soldaten konden de omliggende huizen redden⁶⁴.</p>	
<p>Om negen uur zagen we 150 soldaten, lansiers, ulanen en doodskop-ulanen. Op de Alfons Pieterslaan: een gemengde groep van cavaleriesoldaten op weg naar het front. Vanaf 10 uur kwamen honderden vluchtelingen uit Sint-Pieterskapelle, Slijpe, enz. aan. Al die mensen hadden 's nachts hun woning verlaten en waren vergezeld van soldaten. Een hartverscheurend konvooi. Sommigen zaten op wagens. Eén van hen zei me dat een vrouw 's nachts bevallen was op een wagen. Iedereen is zijn huis kwijt. Men stuurt die sukkelaars door naar Brugge waar ze toch niet al te lang gaan mogen blijven, vermoed ik.</p> <p>Gisteren gaf de Kommandantur bevel aan het stadsbestuur om 450 soldaten onder te brengen bij particulieren. Scholen en openbare gebouwen zijn al volzet. Het stadsbestuur deed direct het nodige en liet stadsbeambten uitzoeken hoeveel soldaten elk privéhuus van de Alfons Pieterslaan kon herbergen. De Alfons Pieterslaan werd speciaal uitgekozen om de Kommandatuur ter wille te zijn. Die gaf er de voorkeur aan dat de soldaten zo veel mogelijk in dezelfde omgeving werden ondergebracht.</p> <p>Dokter Mercier, een stadsgenoot, kreeg een boete van 10 BEF omdat hij met zijn arm tegen een officier was aangelopen. Hij stond op het voetpad te spreken met een vriend en gesticuleerde met zijn arm.</p> <p>Een aantal inwoners die zondag waren gaan wandelen, moeten een boete van 5 BEF betalen omdat ze zich binnen een afgeschermd zone hadden begeven. Het was op de Leopold- en Elisabethlaan nochtans geen verboden terrein. Ze werden verplicht de boete te betalen / op de terugweg. Niemand had hen verboden verder te gaan, ze werden ook niet tegengehouden door de wachten.</p> <p>Wat vandaag sensatie verwekte, was het bericht van Graaf von Schwerin uit Brugge in verband met de Oostendse Burgerwacht.</p> <p style="text-align: center;">Bericht⁶⁵</p> <p>In betrekking met de afkondiging van Zijne Excellentie den Krijgsgouverneur von Kramsta, van 19 November II. Beveel ik al de leden der Burgerwacht, Oostende bewonende, zelfs deze die aan den oorlog geen deel genomen hebben, zich zullen aanbieden ten stadhuize, Militiezaal, Kerkstraat, te weten: diegenen wier naam begint met ene der letters A en met M, op Maandag 28 December 1914, en diegene wier naam begint met eene der letters N tot Z, op Dinsdag 29 December 1914. De uren waarop men zich moet aanbieden, zijn van 10 uur 's morgens tot 1 uur namiddag, en van 3 tot 5 namiddag (Duitsche tijd). Brugge, den 22 December 1914.</p> <p style="text-align: right;">Der Kreis-Chef van Brugge Graaf von Schwerin Luitenant-Kolonel</p> <p>Ik ben benieuwd of dit nog een staartje zal krijgen. Ik ben zelf Burgerwachter en mijn naam begint met een letter uit de laatste reeks⁶⁶. Ik zal dus meer te weten komen op het ogenblik dat ik mij moet aanmelden.</p>	<p>dinsdag 22 december</p> <p>VPTs 63</p>
<p>Al enkele dagen zijn de Duitsers alles in gereedheid aan het brengen voor Kerstmis. Honderden dennenbomen uit de duinen werden naar Oostende vervoerd en in de woningen geplaatst waar ze van plan zijn "Weihnacht" te vieren ondanks de zware</p>	<p>woensdag 23 december</p>

⁶⁴ Bij het overtypen werd het stuk dat volgt vergeten: "To day the battle raged again near Middelkerke. I suppose the guns we heard were field-batteries for the detonations were short. The Atheneum (school) has been changed into a lazaret. I suppose they will receive the first patients tomorrow".

⁶⁵ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst van SM in *De Plate*, jaargang 1994, p. 250.

⁶⁶ Belangrijke informatie voor wat betreft de identificatie van de vermeende auteur.

<p>klappen die ze langs de kust mochten incasseren.</p> <p>De Kommandatuur gaf het stadsbestuur de opdracht het wegdek van de Nieuwpoortsesteenweg te herstellen. Daar zijn gespecialiseerde werklui voor nodig en het stadsbestuur moet maar zorgen dat ze die vindt. Het protest van de burgemeester tegen die onwettige dwangmaatregel vond geen gehoor. Hij kreeg tot 's middags de tijd om de gevraagde werklui te vinden. Op elk uur over tijd stond voor de stad een boete van 300 BEF. Uiteindelijk werd het 300 BEF omdat de werklui niet voor één uur aan de slag waren.</p> <p>Vandaag vingen we een glimp op van hoe de stad er zou uitzien als de bevolking zou verplicht worden weg te trekken.</p> <p>Gisteren werden we verplicht om aan 450 / soldaten onderdak te verlenen bij particulieren langs de A. Pieterslaan. Die waren helemaal niet gehaast om die Pruisische arenden op te nemen en er volgde het ene protest na het andere. Maar de Kommandatur verloor haar geduld en beval alle bewoners binnen het uur hun woning te verlaten.</p> <p>Woorden ontbreken om te beschrijven wat daarop volgde.</p> <p>Er ontstond paniek. Bewoners die niet wisten wat er aan de hand was, dachten dat de geallieerden dichter kwamen en dat de Duitsers van plan waren om ze terug te drijven met machinegeweren die in hun woning zouden worden opgesteld. Allerlei verhalen deden de ronde en sommige mensen werden bijna waanzinnig. Huilende mannen en vrouwen begonnen onmiddellijk hun huisraad op te laden. De meesten werden bij burens opgevangen. Zelf woon ik dicht bij de A. Pieterslaan⁶⁷ en kon ik een weduwe met een verlamd kind helpen bij het inpakken. We konden het meubilair en de koopwaar van haar naaiwinkeltje redden en hen opvangen bij ons thuis. Iedereen was hard aan het werk om have en goed in veiligheid te brengen.</p> <p>Midden die paniek arriveerde een stoet vluchtelingen uit Middelkerke. Het waren bijna allemaal mannen en slechts enkele vrouwen. Ik zag een kind met een kruisbeeld in de armen en een vrouw die elke realiteitszin had verloren en die met haar stijf geworden vingers een koffiemolen omklemde. Een Middelkerkenaar zei dat alle inwoners de gemeente moesten verlaten. De vrouwen mochten hier aan de A. Pieterslaan halt houden maar de meesten kozen ervoor om met hun familie mee te gaan.</p> <p>Bij het zien van die stoet vluchtelingen, omringd door soldaten, werden de bewoners van de A. Pieterslaan bijna hysterisch. Dit spektakel maakte hen zo zenuwachtig dat ze allen binnen het uur klaar waren om te vertrekken. Maar / nadat de militairen in de huizen waren ondergebracht, mochten de bewoners er om half acht ook terug in. De paar bewoners die getreuzeld hadden bij het inpakken, deden dus hun voordeel met dit tegenbevel.</p> <p>Ik vermoed dat die uitdrijving alleen bedoeld was als straf voor diegenen die geprotesteerd hadden.</p>	<p>VPTs 64</p> <p>VPTs 65</p>
<p>Vanmorgen hebben veel bewoners van de Alfons Pieterslaan hun huisraad terug binnen gehaald. Maar daar waar ze in hun haast hun bezittingen hadden achtergelaten, waren de soldaten zo vriendelijk geweest ze weg te halen. Op vele plaatsen hebben de Duitsers matrassen en dekens van de eigenaars meegenomen zodat die laatsten momenteel niet anders kunnen dan te blijven logeren bij burens of kennissen. De soldaten hebben nu een vaste stek in alle woningen langs de Alfons Pieterslaan.</p> <p>Om tien uur werd een kabelballon opgelaten. Dit keer niet boven Leffinge of Stene, maar boven Oostende. De kabel was bevestigd aan het gebouw van de "Service de la propreté publique", alwaar de ballon ook was opgestegen.</p> <p>Vandaag brachten de treinen honderden pakjes en dozen bestemd voor de militairen.</p>	<p>donderdag 24 december</p>

⁶⁷ Interessant gegeven voor de identificering van de auteur.

<p>Ze werden op allerlei soorten wagens geladen (zelfs op wagens van het Rode Kruis) en afgeleverd bij de soldaten. Al deze voorbereidingen voor Kerstmis gebeurden onder de ogen van de bewoners die het geluk niet hadden te kunnen feesten. De straten zijn vol vrolijke militairen. Van het thuisfront hebben ze nieuws, zoetigheden en andere attenties gekregen. We mogen verwachten dat ze morgen dronken zullen zijn en dat er heisa zal van komen.</p> <p>Een paar dagen geleden bezorgden omliggende dorpen ons enkele zakken meel. Het brood is nog altijd heel donker maar we zijn het stilaan gewend geraakt. Iedereen krijgt dagelijks 250 gram. Wie daar niet mee toekomt, moet zijn maaltijden aanvullen met aardappelen. /</p> <p>Vandaag werd het volgende aangeplakt.</p> <p style="text-align: center;">Bericht⁶⁸</p> <p>Ter gelegenheid van den grooten brand van de Sporttentoonstelling, op 21 December, verspreidde zich onder het publiek het gerucht dat Deutsche Matrozen, die met verbrand gezicht uit het gebouw liepen, denzelfen veroorzaakt hadden.</p> <p style="text-align: center;">DIT GERUCHT IS VALSCH.</p> <p>De dader is een inwoner dezer stad. Het is bewezen door twee getuigen, burgerlijke personen, dat de brand ontstaan is door het moedwillig ontsteken van poeder. De dader legde er vrijwillig de bekentenis van af in de Kommandantur in tegenwoordigheid van den heer Hoofdpolicie-Commissaris. Hij is desvolgens wegens onvrijwillige brandstichting en lichamelijke verwonding aangehouden.</p> <p>Oostende, den 22 December 1914.</p> <p style="text-align: right;">De Stadskommandant, (get.) BITTINGER Kapitänleutnant</p> <p>Iedereen merkt dat heer Bittinger vergeten is de naam van de schuldige te vermelden.</p>	<p>VPTs 66</p>
<p>In normale tijden is het druk met Kerstmis. Hier wordt Kerstdag natuurlijk niet zo uitbundig gevierd als in Engeland en in Duitsland. Maar dit jaar werd er helemaal niet gefeest. In tegenstelling tot wat velen hadden gevreesd, ging de dag al met al rustig voorbij. Het enige dat te vermelden valt, is dat de cafés stampvol zaten met soldaten die kaartten of met de dobbelstenen speelden.</p> <p>In de ochtend gingen de Duitsers naar de kerk. Na de middag lagen de straten er verlaten bij. Om 16 uur gingen de publieke gelegenheden open en nu, om 20 uur, is het overal rustig, met uitzondering van mortiervuur in het Zuid-Westen.</p> <p>Rond de middag vlogen enkele vliegtuigen over. Ik zag ook korte tijd een Duits watervliegtuig in de lucht.</p> <p>Er kwamen twee of drie dagen geleden 633 zakken meel toe. Het stadsbestuur meldde de provinciegouverneur / dat het dit meel in ontvangst nam om het te delen met Bredene.</p> <p>Bredene, Oudenburg en Gistel vroegen een lening aan het stadsbestuur, de eerste twee voor 25 000 BEF en Gistel voor 50 000 BEF, telkens in kasbons.</p> <p>De stad schoot het nodige geld voor om het loon van de werknemers van spoor, telegraaf, Zeewezen en Bruggen en Wegen te betalen. Het pensioen van de staatsambtenaren op rust zal de stad ook voorschieten.</p>	<p>vrijdag 25 december</p> <p>VPTs 67</p>
<p>Om zes uur werd ik gewekt door het van lawaai van luid bulderende kanonnen. Hoewel het nog donker was, kon ik bij momenten het interieur van mijn kamer duidelijk onderscheiden door de lichtflitsen van de ontploffende granaten. Eerst</p>	<p>zaterdag 26 december</p>

⁶⁸ In het Frans. Nederlandse versie uit SM in *De PLate*, jaargang 1995, p. 54. De tekst in ELLE, p. 161, is onvolledig.

<p>dacht ik dat het aan het onweten was. Ik ging naar de zolder om beter te kunnen zien wat er aan de hand was. Het schieten tegen de achtergrond van de donkere lucht was heel mooi. Toen ik het dakvenster opende, hoorde ik in de buurt een haan kraaien. Maar het was allesbehalve een overwinningslied.</p> <p>Vanmorgen kwamen vier à vijfduizend manschappen terug van het front. Sommige compagnies waren er erg aan toe. De soldaten zaten onder de modder en zagen er uitgeput uit.</p> <p>'s Middags vlogen vliegtuigen over. Op een bepaald moment zag ik er vijf waarvan één uit oostelijke richting kwam. Het vloog op grote hoogte en toen het dichterbijkwam, kruiste een Duitse dubbeldekker, die veel lager vloog, zijn route. Plots veranderde de dubbeldekker van koers en ging fors lager. Je kon zien dat het vliegtuig dat naderde een geallieerd toestel was. De kanonnen die aan het treinstation waren opgesteld, schoten dadelijk in actie terwijl de dubbeldekker naar zijn basis terugvloog. De granaten ontploften erg dicht bij het geallieerde toestel. De piloot vervolgde rustig zijn weg maar zigzagde herhaaldelijk om het de kanonnières moeilijk te maken⁶⁹. /</p> <p>Om half vier in de namiddag begon het te sneeuwen. Na drie kwartier waren straten en daken bedekt met een wit tapijt. Maar de sneeuw bleef niet lang liggen want de regen deed het smelten en de zware laarzen van de Duitsers maakte er een smurrie van.</p> <p>Om 18 uur kwamen nog meer vluchtelingen uit Middelkerke aan. Ze kwamen met de tram en werden geëscorteerd door militairen. Ze gaan hier een tijdje blijven alvorens naar Brugge door te reizen. Wanneer worden wij verjaagd?</p>	VPTs 68
<p>Vandaag beval de Kommandantur dat de verschillende consulaten die nog in Oostende open waren, binnen de 24 uur hun vlag zouden verwijderen. De stad moest een verslag opstellen i.v.m. de uitvoering van dit bevel.</p> <p>Het volgend bericht werd vandaag bekend gemaakt.</p> <p style="text-align: center;">Keizerlijke Kommandantur van Oostende Verordening over den verkoop van Brood⁷⁰</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. - Meel mag alleen tot het bakken van brood gebruikt worden. 2. - De verkoop van brood mag alleen geschieden in de gemachtende bakkerijen en in tegenwoordigheid van eenen gemeentebediende, 's morgens van 7 tot 11 ure (Duitsch uur). 3. - Iedere familie-overste bekommt dagelijks de hoeveelheid brood, waarop hij recht heeft, op de basis aangeduid op eene broodkaart door de gemeenteoverheid afgeleverd. 4. - De prijs van het brood is bepaald op 26 pfennigen (32 centiemen) per kilo. Een minder gewicht van 5 per cent zal toegelaten worden. 5. - De andere uitvoerings-maatregelen, door den Gemeenteraad in zitting van 8 December vastgesteld, worden goedgekeurd. <p>Oostende, den 24 December 1914.</p> <p style="text-align: right;">De Stadskommandant, (get.) BITTINGER Kapitänleutnant</p> <p>De aanplakking volgt op een incident waarbij de Kommandantur niet op de hoogte was gebracht van berichten die het stadsbestuur had uitgehangen.</p>	zondag 27 december

⁶⁹ Een zin uit het Ms ontbreekt hier: "The guns employed against the flymachines (sic) at Ostend are served by Austrian soldiers".

⁷⁰ In het Frans bij VP. Nederlandse tekst van SM in *De Plate*, jaargang 1995, p. 117.

<p>Vandaag hoorden we de artillerie nauwelijks. Is het een teken dat ze met geweer en bajonet aan het vechten zijn of is het een teken dat ze helemaal niet vechten? Ik denk dat de operaties van de geallieerden ten zuiden van Oostende als doel hebben de Duitse linies te doorbreken en zo in de richting van Brugge / op te trekken om dan de vijand langs de kust in te sluiten. Hiertoe moeten de geallieerden de Duitsers langs de kust bezighouden. Als ze slagen in hun opzet, zullen de Duitsers verplicht zijn om de stad te verlaten of om zich over te geven. En zo zal Oostende gered worden. Ik hoop dat de geallieerden door die strategie in hun opzet zullen slagen.</p>	VPTs 69
<p>Zoals graaf von Schwerin hen had opgedragen, meldden de Burgerwachters zich vandaag aan in het stadhuis. Ze moesten volgende verklaring in drie talen ondertekenen:</p> <p style="text-align: center;">Verklaring⁷¹</p> <p><i>"Dit engagement vervangt de eed. Ondergetekende neemt het engagement om tijdens deze oorlog de wapens niet op te nemen en geen enkele vijandige daad te stellen t.o.v. Duitsland".</i></p> <p>Hoe idioot! Wie verplicht wordt een eed te zweren of een verklaring te ondertekenen, kan er gemakkelijk op terugkomen want beide zijn waardeloos. Ik ben ervan overtuigd dat eens de Duitsers uit Oostende verdreven zijn, de Burgerwachters maar al te graag hun dienst weer zullen opnemen. Dit neemt echter niet weg dat ze lange tijd met een scheef oog zullen worden bekeken. Jammer dat de Burgerwacht niet beter was georganiseerd en niet werd ingezet voor de bevoorrading van het Belgisch leger. Het is hun taak niet om, zoals de Duitse <i>Landsturm</i>, steden te bezetten. België is toch geen mogendheid die zijn burens gaat aanvallen. Dit wil niet zeggen dat de Burgerwacht geen waardevolle diensten heeft bewezen in het begin van de oorlog. Maar indien ze belast was geweest met de bevoorrading van de strijdkrachten, hadden zo tachtig à negentigduizend man extra kunnen worden ingezet aan het front.</p> <p>Net toen ik mijn pen wou neerleggen, / stak er een storm op. Vooraleer ik ging slapen, trok ik nog even naar de zolder om een blik te werpen op het ingeslapen Oostende. Door de hevige wind was het niet gemakkelijk om het dakvenster open te krijgen. De maan blonk aan de hemel en verspreidde haar licht over de omliggende daken. Grijs wolken joegen door de lucht, verborgen af en toe de maan en dompelden de omgeving in het pikdonker. De wind ging geweldig te keer en vloog al gierend tussen de gevels. In de verte hoorde ik de branding van de zee. Maar boven al dat lawaai uit weerklonk het zwaar geschut van de artillerie. Onmogelijk te beschrijven wat ik toen voelde. Een slaande deur en een blaffende hond brachten me terug naar de werkelijkheid. Het begint nu te regenen en ik zal het dakvenster moeten dicht doen.</p>	<p>maandag 28 december</p> <p>VPTs 70</p>
<p>De Kommandatuur eist 20 000 dekens en 1600 matrassen op. Het stadsbestuur kreeg met de grootste moeite 1600 dekens en een honderdtal matrassen bijeen. De inzameling gaat voort maar ik betwijfel of ze het dubbele ervan zullen bijeenkrijgen. Toen in de eerste weken van de oorlog de Oostendse Burgerwacht nog actief was, arresteerde ze een Duitse spion, Meckentosh genaamd. Ik vernam dat de man was ontsnapt toen de regering en het garnizoen Oostende verlieten. Zijn vrouw bleef hier achter. Zodra de Duitsers hier waren geïnstalleerd, ging mevrouw Meckentosch zich beklagen bij de Kommandatur. En sinds 31 oktober is de stad verplicht om haar om de tien dagen een vergoeding van 20 BEF per dag uit te betalen zo lang mijnheer Meckentosch niet terug is.</p> <p>In de weken vóór de bezetting werden Duitsers en Oostenrijkers verplicht om de stad te verlaten. Eens de Duitsers hier de baas werden, kwamen ze terug. Je zou de</p>	dinsdag 29 december

⁷¹ In het Frans bij VP. Eigen vertaling.

<p>uitdagende grijns op hun gezicht moeten zien! Ze maken zich momenteel geen zorgen maar ze verliezen niets / door te wachten.</p>	<p>VPTs 71</p>
<p>Heel de dag al artilleriegeschut vanuit het Westen en het Zuidwesten. Tussen tien uur en één uur zagen we drie Duitse dubbeldekkers manoeuvres uitvoeren boven de stad. Ze schoten een speciale soort van lichtkogels af. Precies alsof een lint met een gewicht aan naar beneden kwam. Maar het was een lichtkogel die een streep witte rook over een afstand van 50 of 100 meter achterliet. Dit schouwspel in de lucht verschilde niet zoveel van de manier waarop een schilder de bliksem afbeeldt.</p> <p>Om één uur verscheen op lage hoogte een geallieerde dubbeldekker. Toen het tuig zich vlak boven mij bevond, kon ik het type onderscheiden. Ik veronderstel dat het een Belgisch toestel van het Voisin-type was. De bezetter schoot er een dertigtal granaten op af, maar echter zonder resultaat. De Oostenrijkse militairen die speciaal naar Oostende werden gestuurd om vliegtuigen te beschieten, bakken er niet veel van. De piloten nemen zelfs een loopje met hen. Het is al een tijdje geleden dat we nog Tauben zagen.</p> <p>De militairen maken nu bijna iedere dag ruzie. De zee-infanteristen verwijten de marine soldaten dat ze laf zijn en omgekeerd. Tijdens zo'n twist hebben twee soldaten elkaar dodelijk verwond met de bajonet.</p> <p>Vandaag zag ik een groot Duits artilleriewapen dat van het front werd teruggebracht. Het was van een type dat totaal verouderd is.</p>	<p>woensdag 30 december</p>
<p>De laatste dag van het jaar maar niet van de oorlog. Vijf maanden gingen voorbij, vijf lange maanden van dood en vernieling. Op 4 augustus is een verschrikkelijke pest, oorlog genaamd, uitgebroken in Europa en in het bijzonder in België en Noord-Frankrijk. Toen begon de vernieling van het mooie, kleine België. Zijn talrijke mooie plekjes / en prachtige steden met overblijfselen van vroegere veldslagen, met de standbeelden van roemrijke voorvaders, werden in as gelegd. De regering werd verplicht het land te verlaten. De geteisterde bevolking moest naar Engeland of naar Nederland vluchten en hun bezittingen achterlaten voor de oprukkende Duitsers. België is altijd al het slagveld van Europa geweest. Maar nooit werd het zo op de proef gesteld als vandaag. Aangevallen door één van de grote mogendheden die had gezworen haar neutraliteit te eerbiedigen, bood het roemrijk weerstand in Luik. Tweehonderdvijftigduizend van haar zonen weerstonden aan een overmacht van Duitse troepen. Ze verdedigden elke meter van hun geboortegrond en brachten de vijand zware verliezen toe.</p> <p>Een Duitse lawine verdreef de moedige Belgische soldaten altijd maar verder. De opmars van de vijand door België in de richting van Frankrijk was niet te stuiten. Maar zijn voortgang werd gestopt door een onoverwinnelijke grens, de IJzer. Daar stootten de Duitsers op de resterende Belgische en geallieerde troepen die hen nu al twee en een halve maand tegenhouden.</p> <p>In het begin van de oorlog dachten we dat Duitsland het niet lang zou uithouden omdat al zijn verbindingswegen waren afgesneden. Maar dank zij het voorspoedige België kon de vijand zijn leger bevoorraden. Het liet hen toe langdurig oorlog te voeren. Maar nu zijn de voorraden van België bijna uitgeput. Als het zover is, worden de Duitsers in de kortste keren teruggedrongen. Dat is mijn wens voor 1915.</p> <p>Vandaag ontving het stadsbestuur een schrijven van de heer L. Devynck, schepen van Middelkerke. Hij is nog de enige inwoner daar. Hij mocht daar blijven op voorwaarde zich vrijwillig aan te bieden als straatveger.</p> <p>De Kommandantur gaf opdracht aan het stadsbestuur om conservendozen en alle soorten tinnendozen in te zamelen. Ze moeten naar het station worden gebracht van waaruit ze naar Duitsland zullen worden versleept, vermoed ik.</p>	<p>donderdag 31 december</p> <p>VPTs 72</p>